

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ФОНД ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА В СИСТЕМІ
СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

(інформаційно-аналітичний бюлетень)

Комп'ютерна верстка

В. Струнгар

**Випуск 7
Президентські вибори в Ірані**

Підп. до друку 11.09.13
Формат 60x84/16. Друк. офс. Папір офс.
Видається в друкованому та електронному вигляді.

Видруковано в науково-видавничому центрі НБУВ.
НБУВ, пр-т 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 3.08.2001

Київ 2013

**Інститут президентства в системі сучасних
міжнародних відносин
інформаційно-аналітичний бюлетень**

Головний редактор

О. С. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія

В. Удовик (заступник головного редактора),
Л. Галаган, А. Матвійчук

Реферативні та аналітичні матеріали підготували

Л. Галаган, О. Дуднік, В. Удовик, Є. Глушук

Заснований у 2012 році

Виходить раз на місяць

Адреса редакції:

НБУВ, пр-т 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Тел.: (044) 525-54-70

E-mail: fpu@nbuv.org.ua

Передрук – тільки з дозволу редакції

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ПЕРЕДВИБОРЧА КАМПАНІЯ В ІРАНІ 2013.....	5
РЕЗУЛЬТАТИ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ В ІРАНІ 2013.....	15
Президентські вибори в Ірані в інформаційних повідомленнях ЗМІ.....	15
Результати президентських виборів в Ірані в баченні аналітиків	39
ПОГЛЯД АНАЛІТИКІВ: Президентські вибори в Ірані 2013 р.: характерні особливості, причини перемоги Х. Роухані, прогнози	46

ВСТУП

Наступний випуск інформаційно-аналітичного бюлетеня з серії «Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин» присвячений президентській виборчій кампанії в Ісламській Республіці Іран, яка залишаючись вагомим гравцем на міжнародній арені, привертає увагу світового співтовариства до розвитку подій під час президентських виборчих перегонів.

Дане видання складається з трьох розділів. У першому – «ПРЕЗИДЕНТСЬКА ПЕРЕДВИБОРЧА КАМΠΑНИЯ В ІРАНІ 2013» містяться витяги з інформаційних повідомлень електронних ЗМІ з даної проблематики та подано структурований аналітичний матеріал: думки, прогнози провідних українських та зарубіжних експертів, політологів, політиків щодо програмних положень, виступів та діяльності кандидатів у президенти.

У другому розділі «РЕЗУЛЬТАТИ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ В ІРАНІ 2013» подано результати президентських виборів в Ірані, їх висвітлення в електронних ЗМІ, а також розкрито основні погляди аналітиків, політологів, політиків та експертів щодо подальших перспектив у здійсненні внутрішньої та зовнішньої політики новообраним президентом.

Третій розділ «ПОГЛЯД АНАЛІТИКІВ» – узагальнюючий. На основі моніторингу інформаційних ресурсів співробітниками НБУВ проведено аналіз соціологічних досліджень з питань президентської виборчої кампанії в Ірані та визначено характерні особливості, причини перемоги кандидата, а також прогнози щодо основних можливих змін у внутрішній та зовнішній політиці Ісламської Республіки Іран.

Матеріали серії будуть корисними для науковців, політологів, соціологів, юристів, журналістів, викладачів та студентів, які займаються вивченням інституту президентства, питаннями функціонування різних гілок вищої влади, проблемами зовнішньої політики, політичного лідерства, виборчими процесами та конституційними реформами в країнах світу, а також для співробітників відповідних державних служб у ході виконання ними безпосередніх функціональних повноважень і вирішення актуальних проблем щодо вдосконалення роботи державних структур і їхніх підрозділів.

ши нічого натомість. (Алиев Р. *Проголосовали сердцем* // *Новые Известия* (<http://www.newizv.ru/world/2013-06-17/184079-progolosovali-serdce.html>). – 2013. – 17.06).

Проте глава МЗС Франції Лоран Фабіус заявив, що Париж готовий співпрацювати з новим президентом і схвально сприймає прагнення іранського народу до демократії. Керівництво Великобританії висловили сподівання, що Х. Роухані зможе вибудувати конструктивні відносини з міжнародним співтовариством. Поздоровлення новообраному президенту надіслали й голова Палестинської національної автономії (ПНА) Махмуд Аббас (Абу Мазен) та лідер ліванської терористичної організації «Хізбалла» Хасан Насралла, а також представники керівництва палестинського угруповання ХАМАС.

Висновки. Президентські вибори в Ірані показали зростання впливу Зеленого руху реформаторів серед населення і особливо духовенства з чим повинен був рахуватися духовний лідер держави аятола А. Хаменеї. Доказом того стало обрання нового президента країни, який хоча і не є представником реформаторів проте має ідентичні з ними погляди і цілі, що й забезпечило йому підтримку Руху й відповідно перемогу. Водночас, Х. Роухані не зможе кардинально змінити ситуацію в країні на користь реформаторів. Його обрання стало тільки зміною політичного тону в Ірані, адже глава Ісламської республіки не може вдаватися до кардинальних реформ. Водночас обрання президентом поміркованою політикою дає підстави сподіватися на позитивні зміни як в середині країни, так і на міжнародній арені.

*О. Дуднік, канд. іст. наук, с.н.с.
Фонду Президентів України НБУВ*

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ПЕРЕДВИБОРЧА КАМПАНІЯ В ІРАНІ 2013

Іранці день 14 червня 2013 року розглядають як визначальний їхнього майбутнього на тлі політичних та економічних потрясінь, що відбуваються на Близькому Сході. У цей день усі громадяни Ірану в одинадцяте обиратимуть главу виконавчої влади – президента країни, а з ним органи місцевого самоврядування та членів Ради експертів ІРІ. Верховний лідер Ісламської Республіки Іран аятолла Алі Хаменеї у своєму виступі в перший день іранського Нового року назвав вибори найважливішою політичною подією і наголосив, що саме народ визначає як своє майбутнє, так і майбутнє держави. (...)

(...) **Вже зараз понад 75 політиків, економістів та представників інтелігенції** виставили свої кандидатури на вибори. Серед них перша жінка-кандидат також подала заявку на реєстрацію для участі в президентських виборах. За словами сорокашестирічної Разіє Омідвар, її метою є поліпшення загальної ситуації в країні і служіння суспільству. Але політична система Ірану за 34 роки свого існування виробила досить надійний механізм відсіювання і не допустить до виборів кандидата, від дій якого вона могла б постраждати. Хто б не прийшов до влади, новий президент буде вести практично таку ж політику, що і команда Ахмадінежада, щоправда, зі своїми особливостями. При цьому, якихось радикальних змін, як то зміна політики щодо ядерної програми Ірану, в питаннях своєї безпеки очікувати не слід. На порядку денному стоїть одне з головних питань – **вихід з глухого кута на переговорах з ядерної програми і ослаблення, краще – часткове, а в перспективі і повне скасування режиму санкцій. З цими проблемами пов'язане якнайшвидше врегулювання відносин із західним світом і, можливо, початок переговорів з США.**

Важливим моментом зовнішньополітичної діяльності ІРІ, як очікується, буде захист її інтересів на Близькому і Середньому Сході, оскільки тут останнім часом спостерігається посилення негативного сприйняття Ірану в світі і інспірованого загострення сунітсько-шиїтських протиріч.

Тегерану належить відстоювати свою позицію в ісламському світі, в якому він став регіональним лідером після військового розгрому Іраку, і намагатися усунути ізоляцію, викликану цілою низкою проблем, від нав'язаного йому статусу «порушника спокою до провокатора» перегонів ядерних озброєнь.

Характерне для Ірану поперемінне домінування у владних структурах представників консервативної або більш ліберальної спрямованості (як демократи і республіканці в низці західних країн), надавало

певну стабільність всій політичній владній системі в країні. У найбільш гострі моменти втручання Верховного лідера врівноважувало ситуацію. Концентрування всіх інститутів влади в руках однієї політичної течії – консерваторів – при домінуванні радикальних елементів, що спостерігалось після приходу до влади Махмуда Ахмадінежада в 2005 році, закінчилося гострим конфліктом інтересів і протистоянням сил на президентських виборах у 2009 році, що і призвело до виникнення настроїв протесту у суспільстві, які активно підживлюються Заходом. Придушення «зеленого руху», розгром табору реформаторів зовні стабілізували внутрішню ситуацію, проте не змогли зупинити розвиток процесу розмежування сил, що охопив практично всі верстви і групи населення. Посилилися процеси конфронтації між політичними елітами, інститутами та партіями, що рельєфно виявляється сьогодні підчас передвиборної кампанії, що розгортається.

У той же час, кажучи про виборчу систему Ірану, не можна не підкреслити її демократичну складову – **активна участь населення в передвиборних кампаніях**. Практично на всіх президентських виборах відсоток явки населення був досить високий, а часом перевищував 70 %. У 2009 р. у голосуванні брало участь 85 % населення, що має право голосу. Навіть на парламентських виборах 2012 р., коли опозиційні режиму сили всередині і за межами країни активно закликали до бойкоту виборів, населення країни відгукнулося на заклики керівництва проявити патріотичні почуття, прийти на виборчі дільниці, тим самим продемонструвати свою підтримку режиму і дати рішучу відсіч зовнішнім ворогам республіки. Явка на вибори тоді склала 64 %.

Цього року офіційна реєстрація кандидатів проходила з 7 по 11 травня. Одночасно документи всіх зареєстрованих осіб розглядалися у спеціальних комісіях, сформованих міністерством внутрішніх справ ІРІ. Результати цієї перевірки направлені до Наглядової ради, яка у період з 12 по 16 травня підтвердить благонадійність і богобоязливність всіх кандидатів, оцінить їх вірність ісламській революції і відповідність іншим вимогам до кандидата, згідно із Законом про вибори президента.

22–23 травня МВС Ірану оприлюднить імена кандидатів у президенти. З 24 травня офіційно розпочнеться передвиборна кампанія, яка завершиться 12 червня. Вибори відбудуться 14 червня.

Цього року багато претендентів заявляють про готовність включити до складу уряду представників різних сил, роблячи ставку на компетентність і професіоналізм, а не на політичні уподобання. На обговоренні було питання про створення уряду «народної єдності» або «коаліційно-

тій». З жовтня 2003 р. по жовтень 2007 р. він успішно очолював групу по переговорах з іранської ядерної програми (поки його не змістив Ахмадінежад) і завоював своєю помірністю симпатії зарубіжної сторони. Однак він домовився із Заходом про призупинення програми із збагачення урану чим дискредитував себе в Ірані. Роухані пішов на це для того, щоб схилити до себе учасників переговорів і створити умови для укладання більш вигідної і масштабної ядерної угоди. Однак релігійний керівник держави і його консервативне оточення оцінили призупинення програми проявом слабкості Ірану. Як наслідок, характер переговорів був змінений, популярність реформаторів зменшилася, що посприяло приходу до влади в 2005 р. Ахмадінежада. Нині, з перемогою Х. Роухані позиція Ірану щодо його права на розвиток ядерної програми суттєво не зміниться. Програма мирного атома потрібна державі, і обмежувати Ірану можливості в цьому напрямку просто з побоювання, що атом зовсім не мирний, в Тегерані вважають несправедливо. Підтвердженням цього стала заява новообраного президента Ірану про те, що він не відмовиться від ядерної програми. Тепер Х. Роухані став особливо обережний у питанні переговорів про ядерну програму. За його словами: «Наша ядерна програма є прозорою, але ми готові зробити її ще більш прозорою і довести усьому світу, що дії Ірану жодним чином не порушують міжнародних угод». Х. Роухані назвав санкції США проти Ірану несправедливими, але його уряд намагатиметься «конструктивно взаємодіяти зі світом», щоб домогтися їх зняття.

Перемога на президентських виборах в Ірані Х. Роухані поставила багатьох політиків на Заході в складну ситуацію. Його не готові ні критикувати, ні підтримувати. З одного боку, і в США, і в Європі оголошувати результати будь-яких виборів в Ірані вважається правилом доброго тону. З іншого боку, Х. Роухані користується репутацією реформатора і людини, здатної якщо не покращити відносини із Заходом, то принаймні не довести їх до стану війни, в чому дорікали його попередника – М. Ахмадінежада.

На думку аналітиків, тепер саме Заходу, і передусім США, доведеться першими піти на поступки – хоча б риторичні – і висловити готовність вислухати іранську сторону, щоб налагодити дипломатичні відносини з Іраном в питаннях ядерної програми. *(Сакоян А. Іранські вибори: перспективи // Полит.ру (<http://polit.ru/article/2013/06/20/iran190613>). – 2013. – 20.06).*

Щоправда прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньяху відразу після перемоги Х. Роухані закликав країни Заходу не пом'якшувати санкції щодо Ірану, побоюючись, що сама особистість нового правителя країни може спонукати Захід зробити якийсь жест йому назустріч, не отримав-

користь консерваторам і змусить їх об'єднатися до наступних виборів. Вони також були переконанні, що незалежно від того, кого оберуть, перемога буде за опозиційним рухом, який процвітає, незважаючи на те, що про нього мало пишуть і говорять в ЗМІ. Об'єднуючою фігурою Руху спочатку був Рафсанджані, а потім Рухані. Але ні перший, ні другий не представляють безпосередньо реформаторів – просто їх передвиборчі програми і декларації узгоджуються з цілями Зеленого руху, що зробило їх прийнятними для реформаторів кандидатами й підкреслило сучасну практичність і значимість їхніх програм. Саме це дозволяло експертам говорити про Х. Роухані, по-перше, як про обраного «серцем» іранського президента, який водночас залишається для всього іншого світу «темною конячкою» й по-друге, стверджувати, що його президентство навряд чи щось змінить на користь реформаторів. Обрання схильного до реформ глави держави вони називали зміною політичного тону.

Х. Роухані, відомий на батьківщині як помірний шийтський богослов і прихильник ліберальних реформ, а на Заході – як вельми конструктивно налаштований парламентар щодо іранської ядерної програми. Х. Роухані виступає за поліпшення відносин із Заходом, приватизацію та розвиток приватного підприємництва. З його приходом до влади багато політологів пов'язують розв'язання іранської ядерної проблеми. Політик показав себе послідовним прихильником діалогу, який готовий на компроміси із Заходом в ім'я зняття з Ірану економічних санкцій.

Святкувати перемогу Х. Роухані тисячі жителів Тегерана та інших великих міст Ірану вийшли з плакатами, де було написано: «Спасибі, що мій голос порахували!», «Хай живуть реформи!» Вони зазначали, що вирішили прийти на виборчі дільниці, щоб довести, що можуть змінити ситуацію і добитися реформ.

Громадяни Ірану вважають, що політика «злякування зовнішнього світу», яка призводить до загострення ситуації навколо Ірану і закінчується для країни жорсткими санкціями, повинна залишитися в минулому. Водночас, вони визнають, що новий президент – це насамперед глава Ісламської республіки, а це означає, що він не може бути «відчайдушним реформатором».

Оскільки економіка Ірану знаходиться в складному стані, зокрема через міжнародні санкції, що були запроваджені у відповідь на відмову іранського керівництва припинити програму зі збагачення урану, більшість кандидатів у президенти виступали за прояв гнучкості і дипломатичності у переговорах із Заходом, щоб з Ірану санкції зняли. Щоправда, серед меншості були і прихильники продовження жорсткого курсу (наприклад, Джалілі). В Ірані Х. Роухані називають «Шейхом диплома-

ту уряду». Як видається, в умовах сильного внутрішнього протистояння ідея залучення представників широкого спектру політичних сил до структури виконавчої влади, за умови підтримки ними основних ідей і програм президента і повної злагоженості, зможе працювати на консолідацію суспільства. Однак поки передвиборна боротьба зводиться лише до звинувачень один одного, до викриттів, спростувань, а не до розумної критики позицій супротивника.

Іранське інформаційне агентство Fars News (FNA) опублікувало інтерв'ю з міністром внутрішніх справ Ірану Мостафою Мохаммадом Наджаром, в якому він прокоментував деякі особливості майбутніх президентських виборів і виборів до муніципальних органів ІРІ. Зокрема, він сказав, що міністерством внутрішніх справ вжито всіх необхідних заходів для впровадження електронних засобів голосування, додавши при цьому, що президентські вибори 2013 року будуть повністю комп'ютеризовані.

Він також повідомив, що створено 92 виборчі ділянки і 70 000 філій по всій країні. За словами міністра, загальна кількість виборчих дільниць збільшилася на 20 000, у порівнянні з президентськими виборами 2009 року, додавши, що вже близько мільйона чоловік числяться в списках кандидатів на вибори в муніципальні органи, реєстрація яких розпочалася 15 квітня. Він додав, що нинішні вибори пройдуть під гаслами «Виконання законів» і «Довіра і справедливість». 19 березня розпочала свою роботу Центральна виборча комісія і приступила до здійснення комплексу заходів з підготовки та проведення майбутніх президентських виборів.

Попередній розклад політичних сил: табір консервативних сил представлений двома основними коаліціями – «2 +1» і «група 5». Перше об'єднання, яке в останні дні почали називати «Коаліція прогресу», представляють три кандидати: Алі Акбар Велаяті – радник духовного лідера, генеральний секретар міжнародної асамблеї «Ісламське пробудження» і колишній міністр закордонних справ; Голам Алі Ходад Адель – депутат меджлісу, директор Академії перської мови і літератури, спікер Меджлісу 7-скликання, відомий політик-практик; Мохаммад Багер Калібаф – мер Тегерана, колишній командувач силами правопорядку. Він відомий як сильний політик-практик, здатний реально змінити ситуацію в країні. Три кандидати підкреслюють вірність правлячому режиму, Ісламській Республіці, принципам консерватизму, але представляють різні течії консервативного табору: помірних, більш радикальних і прагматиків-технократів. Очевидно, метою цього об'єднання (члени якого позиціонують себе як команда, хоча вони далекі один від одного за своїми прагненнями), стало бажання залучити різні верстви електорату,

щоб скласти гідну конкуренцію представнику проурядового табору. У той же час у формуванні цього союзу «трюх», з яких лише один, обраний прихильниками цієї коаліції шляхом соціопитувань і домовленостей, піде на вибори, а інші двоє зможуть, у разі перемоги, зайняти посади в уряді, можна побачити готовність використовувати професіоналів – **представників** різних політичних поглядів в ім'я інтересів прогресу країни.

Друга коаліція консерваторів представляє інтереси помірних або традиціоналістів, що спираються на одне з найстаріших політичних об'єднань – «Фронт прихильників лінії імама і духовного лідера», до якого входять 16 партій і організацій. Соціальна опора Фронту – **представники приватного бізнесу, особливо у галузі фінансів і торгівлі, духовенство, традиційні міські верстви.** Основне завдання цього об'єднання на виборах – **повернути владу до рук помірних консерваторів і прагматиків, не допустивши обрання прихильників нинішнього уряду.** Ця коаліція, яка називає себе «Коаліцією більшості» консерваторів, висуває: Манучехр Моттакі – депутат парламенту, колишній міністр закордонних справ; Мостафа Пурмохаммаді – керівник Контрольної організації країни, колишній міністр внутрішніх справ і член релігійної організації «Товариство духовенства, що бореться»; Мохаммад Реза Бахонар – заступник спікера Меджлісу 8-го і 9-го скликань; Мохаммад Хасан Абутарабіфард – заступник спікера Меджлісу, член «Товариство духовенства, що бореться»; Яхья Аль Асхаг – міністр торгівлі в уряді Алі Акбара Хашемі-Рафсанджані. Очікується, що до моменту подачі документів з цих п'яти політиків буде визначений лише один претендент на президентське крісло.

Окремо від вищезгаданих коаліцій виступає учасник минулої виборчої кампанії, секретар Ради з доцільності, колишній командувач Корпусом вартів ісламської революції Мохсен Резаї, який представляє «Фронт стійкості» (Істадегі), створений напередодні парламентських виборів 2012 р. У його складі 11 організацій, головним чином нещодавно створених, і вони не вирізняються чітко окресленими ідейними позиціями і досвідом політичної діяльності. Серед них – «Партія розвитку та справедливості», «Фронт прихильників вала-е факіх», «Товариство молодих будівничих», жіноче товариство «Зейнат», «Спілка молоді ісламської революції».

Мохсен Резаї виражає інтереси ще однієї течії консервативного спектру, якого називають в Ірані консерваторами-реформаторами. Його основна опора – державні службовці середньої і нижчої ланки. Оцінюючи невисокі показники М. Резаї в попередній виборчій кампанії, аналітики зазначають, що він став переможцем передвиборних дебатів, оскільки

дарської продукції до автомобілів, і від продуктів нафтопереробки до зброї, потерпає від багаторічної інфляції (у 2012 р. зростання цін становило 36 %). Більшість іранців пов'язує такий стан речей з міжнародними економічними санкціями, накладеними на Іран за непоступливість у питаннях ядерної програми, а також з непродуманою кредитною політикою уряду, який щорічно видає величезну кількість кредитних ріалів під мізерні відсотки. **(Кабеев В. Реформи по-ирански: чого ждуть от Хасана Роухани // «Весті» интернет-газета (<http://www.vesti.ru/doc.html?id=1095625>). – 2013. – 17.06).**

Перемозі Роухані також сприяли: тактична комбінація, спланована і виконана поміркованими і реформістськими політичними силами Ірану й розкол серед консерваторів (принципістів), особливо через явні розбіжності поглядів між М. Ахмадінежадом і А. Хаменеї. Унаслідок цього з коаліції «2 +1» у передвиборчій кампанії, конкуруючи один з одним, до останнього брали участь два принципіста – Галібаф і Велаяті, – тоді як реформатори та помірковані підходили до справи більш практично й узгоджено і виходили з гри на користь найбільш перспективного кандидата, тим самим концентруючи на ньому симпатії виборців. Як наслідок, вищий керівник ісламської держави Хаменеї, при всій своїй впливовості, змушений був проявити гнучкість. Незважаючи на те, що він представляє найпотужнішу політичну силу в Ірані – «Вартових ісламської революції», А. Хаменеї врахував зростаючу прихильність представників духовенства до реформаторів і поміркованих, тобто до Зеленого руху. Це означає, що Хаменеї й принципісти втрачають підтримку виборців, а Рух реформістів нарощує свою політичну вагу. Вартовим ісламської революції все важче прямо диктувати свої умови Руху, а локалізувати і придушити його фактично неможливо, оскільки він не заявляє про себе у формі вуличних протестів. З іншого боку, Рух вже довів свою життєздатність тим, що продовжує існувати, незважаючи на те, що його перші лідери (кандидати в президенти 2009 р. Мусаві і Кяруубі) з 2011 р. знаходяться під домашнім арештом.

Х. Роухані виявився компромісною фігурою. Адже, з одного боку, він не такий відданий догматик як консервативний Джалілі й деякі інші принципісти, а з другого боку він виходець з того ж самого середовища. Крім того, його висока репутація на Заході дає йому широкий простір для маніпуляцій в цей непростий для Ірану час на міжнародній арені. Щоправда, скористатися цим новому Президенту буде непросто, адже спрогнозувати політичні плани А. Хаменеї важко.

Експерти вважають, що невелика політична поразка може піти на

Погрози чинного президента М. Ахмадінежада визнати вибори недійсними, якщо главу його адміністрації не допустять до участі у виборах не мали впливу і ніякого значення. *(Кабеев В. Реформи по-ирански: чего ждуть от Хасана Роухани // «Вести» интернет-газета (<http://www.vesti.ru/doc.html?id=1095625>). – 2013. – 17.06).*

Фаворитами передвибірної гонки вважалися консервативні кандидати, близькі до духовного лідера Ірану аятоли Алі Хаменеї. Це уже згадані – мер Тегерана Мохаммад-Багера Галібафа і секретар Вищої ради національної безпеки Саїд Джалілі, який з 2007 р. вів переговори з іранської ядерної програми. Проте був усунений М. Ахмадінежадом за недостатню жорсткість – унаслідок чого до кінця його другого президентського терміну переговори остаточно зайшли в глухий кут. У більшості передвибірних опитувань лідирував Галібаф.

Три кандидати на президентську посаду будували свою передвибірну кампанію на реформістських гаслах: виведення країни з ізоляції і нормалізація відносин із західними державами. Крім Х. Роухані – це колишній спікер парламенту Голям-Алі Хаддад-Адель, а також колишній віце-прем'єр Мохаммад-Реза Ареф. Однак за кілька днів до виборів вони добровільно зійшли з дистанції, закликавши своїх прихильників голосувати за Х. Роухані. Його кандидатуру також підтримали два колишніх президента Ірану, які вважаються визнаними реформаторами: Акбар Хашемі-Рафсанджані та Мохаммад Хатамі. Останній відомий як іранський Горбачов. В його команді на початку 1990-х років минулого століття розпочинав свою політичну кар'єру новобраний президент. Однак навіть після того, як навколо Х. Роухані консолідувалися сили реформаторів, ніщо не гарантувало йому перемоги вже в першому турі. Більшість спостерігачів схилилася до другого туру.

Експерти вважають, що важливу роль у неочікуваній перемозі Роухані зіграв чинник невизначеності. Згідно з опитуваннями, проведеними напередодні виборів, близько 30 % виборців не могли з впевненістю сказати про однозначну підтримку одного з кандидатів. *(Кабеев В. Реформи по-ирански: чего ждуть от Хасана Роухани // «Вести» интернет-газета (<http://www.vesti.ru/doc.html?id=1095625>). – 2013. – 17.06).*

Багато громадян Ірану проголосували за Х. Роухані, протестуючи у такий спосіб проти існуючого стану справ в державі, а не тому що хотіли бачити президентом саме його.

Підсумки президентських виборів в Ірані показали незгоду населення країни з політикою Ахмадінежада, унаслідок чого найбільша близькосхідна країна, що виробляє практично все – від сільськогоспо-

лише один подав продуману програму і чітко відповідав на запитання опонента. Наявність економічної складової з ідеєю регіоналізації іранської економіки і програмою інтенсифікації сільськогосподарського виробництва відрізняє цього кандидата від інших і в ході цієї кампанії.

Звертає на себе увагу той факт, що в ході цієї кампанії ще не оприлюднили своєї позиції «Товариство духовенства, що бореться» і «Товариство викладачів Кумського теологічного центру», які традиційно виступали в якості лідерів консервативних сил під час попередніх виборчих кампаній. Не роблячи поки що заяв про підтримку тих чи інших кандидатів, вони докладають зусилля в плані скорочення загальної кількості претендентів і намагаються домовитися з двома основними коаліціями про висунення ними єдиного кандидата після реєстрації документів.

Не визначені до кінця кандидати і проурядових сил. У цьому таборі вирізняються дві течії. Першу представляють найближчі прихильники президента в апараті уряду і місцевих органах виконавчої влади. Так, висунули свої кандидатури: Алі Нікзад – **міністр доріг і міського будівництва**; Рухолла Ахмадзаде Керману – **керівник організації культурної спадщини і туризму**; Алі Акбар Салехі – **міністр закордонних справ**; Голам Хоссейн Ельхам – **спікер уряду**; Мохаммад Реза Рахімі – **перший віце-президент**.

Однак не знято з порядку денного питання про висунення такої одіозної фігури як Рахім Машаї – родича і найближчого друга М. Ахмадінежада, який працює зараз в якості виконавчого секретаря Організації не приєднаних держав. Хоча більшість аналітиків вважають, що його кандидатуру не затвердить Наглядова рада через його неоднозначні висловлювання, в оточенні президента більшість пророкує його перемогу на виборах.

До табору проурядових сил відносять і «Фронт вірності ісламської революції», що також сформувався напередодні парламентських виборів 2012 р., духовним лідером якого визнано аятоллу Месбах Язді. Це об'єднання поки що не зробило заяв про підтримку того чи іншого кандидата.

Третім центром, що **готується взяти участь у виборах, стали реформатори**. Після подій 2009 р. – це їх перший вихід на публіку. У парламентських виборах вони не брали участі як організована сила. Однак зміна ситуації всередині суспільства за останній рік, переоцінка ролі частини реформаторського табору в подіях минулих президентських виборів, позиція самих реформаторів з підтримки підвалин ісламського режиму створили можливість для їх повернення в політичне життя. Їх прихід вітають і багато консерваторів.

Серед прихильників лібералів посилюється рух на підтримку Мохаммад Хатамі, який поки що не висловлює бажання знову йти на виб-

ори. Однак сформовано штаб, який проводить збір голосів за його висунення і не втрачає надії вмовити колишнього президента піти на вибори в якості кандидата в президенти.

Оголосив про участь у виборах близький до реформаторських кіл Хасан Роухані, який очолював Вищу раду національної безпеки у період президентства М. Хатамі, і відомий як провідний парламентар з Заходом щодо ядерної програми. Х. Роухані позиціонує себе як незалежний кандидат, однак він може дістати підтримку як реформаторського електорату, так і частини консерваторів. Кандидатуру Х. Роухані підтримує найсильніша фігура іранського політичного Олімпу – Алі Акбар Хашемі-Рафсанджані, хоча не припиняються розмови і про його можливу участь у виборах. Його ім'я як кандидата нещодавно з'явилося на провідному місці в урядовій газеті Ірану. Як видається, за нинішньої міжнародної ситуації навколо Ірану і великий обсяг внутрішніх проблем Рафсанджані, що має великий досвід політичного маневрування і ведення «закулісної дипломатії», і який зберігає останніми роками «надфракційну» позицію, міг би бути вдалим вибором для іранського народу. Однак, він старий, але деякі аналітики вважають, що він візьме участь у виборах і потім відмовиться на користь свого ставленика.

Багато суперечок і розмов викликає кандидатура Джалілі – головного парламентаря з ядерної програми. Він жорсткий переговорник, безкомпромісний, що користується великим авторитетом захисника інтересів Ірану. Його незговірливість і небажання йти на компроміс веде Іран до конфронтації. Навряд чи він стане президентом. Це буде найгірший варіант, гірший Ахмадінежада. Джалілі відчуває силу, на переговорах він мало не блефує, але веде країну до конфронтації з Заходом.

У той час, як у найближчому оточенні кандидатів і в політичних колах панує похваллення, відзначається досить низький, у порівнянні з минулими періодами, рівень політичної активності населення. Щоденні побутові проблеми відволікають від спостереження за президентськими перегонами. Велика кількість кандидатів ускладнює вибір, тим більше, що їх суперництво не віддзеркалює боротьбу ідей, а демонструє лише роздробленість політичної еліти, її внутрішні протиріччя і амбіції. Можливо, виборці усвідомлюють, що головні суперники ще не визначені і поки що передчасно думати про вибір.

(До одинадцятих президентських виборів в Ірані // Аналітичний центр «Борисфен Інтел» (<http://bintel.com.ua/uk/analytics/k-odinnadcatym-prezidentskim-vyboram-v-irane/>). – 2013. – 03.05).

говорила, що готова проголосувати саме за Роухані, а не за Саїда Джалілі, якого підтримував сам аятола Аллі Хаменеї. **(Семенова Е. Новый президент Ирана: победила «темная лошадка» // «Вести» интернет-газета (<http://www.vesti.ru/doc.html?id=1095127>). – 2013. – 16.06).**

Чинний президент Ірану Махмуд Ахмадінежад, згідно з конституційними нормами не мав права брати участі у виборах, оскільки займав цю посаду вже два терміни поспіль.

Президентські вибори 2013 р. в Ірані мали суттєві відмінності від попередніх 2009 р., унаслідок яких прихильник жорсткого курсу М. Ахмадінежад залишився на другий термін. Тоді були визнані численні фальсифікації, унаслідок чого проходили масові народні протести. У 2013 р. більшістю голосів переміг помірний кандидат на якого робили ставку реформісти так званого Зеленого руху, що з'явився в 2009 р. Для деяких спостерігачів це було несподівано, тому що вище керівництво країни в цьому році жорстко відбирало кандидатів до участі у виборах. Так, за підсумками фільтрації РВК з 686 кандидатів, які подали документи, до виборів були допущені тільки шість кандидатів – інші не пройшли так званий «конституційний фільтр». У фінальний список не потрапила навіть така впливова фігура, як колишній президент Хашемі-Рафсанджані – фактично друга за впливом людина в Ірані після аятоли Хаменеї. На думку аналітиків, саме Хашемі-Рафсанджані здатний відновити економіку й налагодити відносини з міжнародним співтовариством. Усунення його від виборів оцінювалося як сильний удар по Зеленому руху. Рафсанджані в останні роки конфліктував з впливовими консерваторами й відкрито підтримував реформістів у 2009 р. **(Сакоян А. Иранские выборы: перспективы // Полит.ру (<http://polit.ru/article/2013/06/20/iran190613>). – 2013. – 20.06).**

Проти Рафсанджані виступило понад сто депутатів іранського парламенту через його примирливу щодо Ізраїлю заяву. Адже така – прозахідна позиція кардинально розходиться з ідеалами ісламської революції і відповідає політичній лінії, що проводиться нинішнім керівником американського зовнішньополітичного відомства на чолі з Дж. Керрі.

Серед недопущених до виборів кандидатів був і ставленик чинного глави держави М. Ахмадінежада – керівник президентської адміністрації Есфандьяра Рахім Машаї. Таке рішення РВК не викликало невдоволення в політичних колах і серед народу, оскільки Машаї користувався репутацією «сірого кардинала», який нібито маніпулює діями іранського президента. Крім того, деякі його прихильники були засуджені й ув'язнені на тривалі терміни за виклик так званих «джинів» (духів).

ПОГЛЯД АНАЛІТИКІВ:

Президентські вибори в Ірані 2013 р.: характерні особливості, причини перемоги Х. Роухані, прогнози

У найбільшій країні Близького і Середнього Сходу – Ісламській республіці Іран 14 червня 2013 р. відбулися чергові (одинадцяті) президентські вибори, які привернули увагу як політиків, так і світової громадськості загалом.

Вибори в Ірані були оцінені неоднозначно. З одного боку в цій країні є демократія, хоча і досить незвична, а з іншого залишається диктат держави над особистим життям громадян. Є рахбар – духовний лідер Ірану аятола Аллі Хаменеї, який, по суті, має право не допустити будь-якого кандидата до участі у виборах. Проте цього разу, на думку аналітиків, він досить вдало розпорядився своїм правом, знявши всіх кандидатів, чиє протистояння могло викликати масові акції протесту. Проте ті, хто були допущені до виборів, отримали можливість вести справжню передвиборну боротьбу, в якій не можна перемогти тільки за рахунок «адмінресурсу». Це і підтвердив результат іранського голосування. *(Алиев Р. Проголосовали сердцем // Новые Известия (<http://www.newizy.ru/world/2013-06-17/184079-progolosovali-serdcem.html>). – 2013. – 17.06).*

Не очікувано новий Президент Ірану став відомий вже в першому турі. Однак за тиждень до виборів 64-літнього переможця – Хасана Роухані не було в списку фаворитів. Прихильники змін в Ісламській республіці робили ставку на ліберала Мохаммеда-Резу Арефа. Саме він, за прогнозами аналітиків, міг скласти конкуренцію ставленикам консерваторів. Але за три дні до голосування політик несподівано зняв свою кандидатуру. Тоді опозиція об'єдналася навколо єдиного реформатора, допущеного до виборів Наглядною радою (НР) або як її ще називають Радою вартових Конституції (РВК) – Х. Роухані. За добу до виборів його рейтинги були трохи нижче, ніж у головного фаворита президентської гонки – 51-літнього консерватора і мера Тегерана Моххамад-Баггера Галібафа. Експерти стверджували, що без другого туру не обійтись. Але в підсумку Х. Роухані не просто переміг, а випередив свого головного конкурента з великим відривом – 24 %. Він набрав понад 51,8 %, отримавши 18613 млн. голосів виборців, а Мохаммед Багер Галібаф – понад 27 % голосів виборців.

У виборах брали участь майже 37 млн. людей з 50 млн. виборців. За офіційними даними, явка була високою – 72,7 %, що цілком відповідало даним спостерігачів. Біля тегеранських мечетей, де проходило голосування, шикувалися великі черги виборців, переважна більшість яких

21 травня Наглядова конституційна Рада Ірану представить в МВС остаточний список кандидатів у президенти Ісламської республіки. Це означатиме офіційний початок виборчої кампанії, яка завершиться за 24 години до початку голосування, призначеного на 14 червня.

686 іранців зареєструвалися в якості кандидатів у президенти. Це рекорд для Ірану: на минулих виборах президентом країни хотіли стати 475 осіб. Причому, з майже 700 нинішніх претендентів тільки 36 осіб є професійними політиками чи відомими в країні діячами в різних сферах суспільного життя. Очікується, що в остаточний список кандидатів увійдуть близько двох десятків претендентів. І тільки п'ять-сім з них мають реальні шанси на ведення серйозної боротьби і перемогу. Наймолодшому претендентові всього 19 років. Найстаршому – 87. Серед кандидатів, що подали заявки – близько 30 жінок. Чи є хоч у когось з них шанс потрапити в остаточний список, і якщо не перемогти, то хоча б поборотися за президентський пост? Навряд чи. Член Ради зі спостереження Мохаммад Язді пояснив, що закон не допускає жінок до участі у президентських виборах в якості кандидатів.

На думку експертів, в конституції ІРІ є певна невизначеність щодо цього питання. Жінки Ірану можуть балотуватися до парламенту і бути членами уряду, а про те, чи можуть вони займати пост президента, в конституції безпосередньо не сказано. У підсумку все залежить від тих, хто в даний момент трактує чинну конституцію. І якщо реально оцінювати ситуацію, то зараз шансів у жінок-кандидаток практично немає. Головна умова для обрання президентом ІРІ – бути «радждл-е Сіаса». Цей термін застосовний до людей, які мають політичне минуле і займали або займають високі державні пости протягом останніх 15 років. Але деякі представники вищих виконавчих органів ІРІ вважають, що в конституції закріплено слово не «радждль», а «редждль» («чоловік»), графічно позначаються однаково. Очевидно, що термін «редждль» відноситься тільки до представників чоловічої статі, а ось термін «радждль» може бути застосовний як до чоловіка, так і до жінки.(...)

(Захаров І., Сажин В., Іран на старті президентської кампанії // Голос столиці (http://newsradio.com.ua/2013_05_20/ran-na-start-prezidentsko-kampan). – 2013. – 20.05).

У Ісламській Республіці Іран розпочалася підготовка до 11-х президентських виборів, призначених на 14 червня 2013 року. Однією з особливостей виборів є те, що в цей же день обиратимуться міські органи влади.

У шостого президента Ірану Махмуда Ахмадінежада закінчується другий

термін перебування на цій посаді, і за Конституцією ІРІ його вже не можна переобирати. Офіційно кандидатів в президенти реєструватимуть у період з 7 по 11 травня 2013 року, а згодом їх затверджуватиме Рада спостерігачів.

У жовтні 2012 року до Закону про вибори президента Ісламської Республіки Іран були внесені зміни, зокрема, кандидат у президенти не може бути молодшим за 45-ти і не старшим 75-ти років. У нього має бути вища освіта (не нижче ступеня магістра) – світська чи традиційна релігійна, з обов'язковою рекомендацією ста визнаних політичних діячів. 2 грудня 2012 р. Меджліс (Парламент) ІРІ без заперечень затвердив такі зміни до Закону. Перед початком президентських перегонів кожного кандидата мають схвалити 25 експертів, підтверджуючи, що він – людина релігійна, і сто членів Парламенту, які засвідчують його активність у політичному житті країни. Необхідно зазначити, що за Конституцією Ісламської Республіки не Президент є Главою держави, а довічно обраний Рахбар (Верховний лідер). Нині це аятола Сайєд Алі Хаменеї.

(Ісламська Республіка Іран. Президентські вибори: відлік розпочався? // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел (<http://bintel.com.ua/uk/analytics/islamskaja-respublika-iran-prezidentskie-vybory-otschet-nachat/>). – 2013. – 22.05).

Іран переймає західний досвід ведення виборчих кампаній. В країні відбулися перші в історії дебати кандидатів у президенти. У прямому ефірі політики обговорювали проблеми економіки, зокрема безробіття та інфляцію.

Серед 8 кандидатів в президенти п'ятеро представляють консервативний табір. Серед них фаворитом називають Саїда Джалалі, який відомий як представник Ірану на ядерних переговорах. Колишній секретар Вищої ради нацбезпеки Хассан Роухані називає себе незалежним кандидатом і в разі перемоги обіцяє підготувати Хартію громадянських свобод та покращити відносини із Заходом. Головну надію реформаторів – экс-президента Ірану Акбара Рафсанджані – було дискваліфіковано Радою вартівих Ісламської революції, яка затверджує остаточний список кандидатів.

Голосування відбудеться 14 червня. Напередодні виборів США скасували низку економічних санкцій проти Ірану, дозволивши американським компаніям продавати іранцям ноутбуки та мобільні телефони. Головний мотив Вашингтона – підтримати вільний обмін думками в країні, де жорстко утискають свободу слова.

(Іран: перші передвиборчі дебати в історії // Euronews (<http://ua.euronews.com/2013/05/31/iran-gets-first-presidential-tv-debate/>). – 2013. – 31.05).

сообщества не прогнозировал такой исход выборов. Все были убеждены, что голосование пройдет в два тура. А произошло так, скорее всего, в связи с тем, что Х. Роухани является уникальной политической фигурой, которая очень многих устраивает. У него нет врагов в Иране. Его считают своим и консерваторы и реформисты. И вне Ирана он также многих устраивает», – считает эксперт.

(Победивший на выборах в Иране Хасан Роухани будет углублять отношения с Москвой и восстанавливать их с Западом – эксперт // Iran news (http://www.iran.ru/news/interview/88329/Pobedivshiy_na_vyborah_v_Irane_Hasan_Rouhani_budet_uglublyat_otnosheniya_s_Moskvoy_i_vosstanavlivat_ih_s_Zapadom_ekspert). – 2013. – 17.06).

(...) По просьбе обозревателя ИАП AzerRos свое мнение о новом президенте Ирана высказали ведущие политологи России и Азербайджана.

Евгений Сатановский, руководитель Института Ближнего Востока:

– На мой взгляд, Роухани является прагматичным политиком, который понимает, что Тегерану нужно выходить из международной изоляции и из режима международных санкций, которые сильно ослабили экономику страны. Кроме того, Роухани выступает за либерализацию внутренней жизни Ирана, и поэтому он пользуется доверием прогрессивно настроенных иранцев. У Роухани, в отличие от Ахмадинежада, хорошие отношения с Верховным лидером страны Али Хаменеи. Это дает надежду на то, что Роухани может убедить Хаменеи проводить более гибкую и прагматичную внешнюю политику.

Расим Мусабеков, политолог, депутат Милли Меджлиса (парламента) Азербайджанской Республики:

– Я положительно оцениваю победу Роухани на выборах президента Ирана. На мой взгляд, он трезво оценивает ситуацию, при которой международные санкции против Ирана ослабляют экономику страны. И поэтому Роухани, скорее всего, откажется от воинственной риторики своего предшественника Махмуда Ахмадинежада. Новому президенту надо восстанавливать конструктивный диалог с Западом. Только в этом случае Иран сможет избежать международной изоляции.

(Киселев Е. Иран: пойдет ли реформатор Роухани на примирение с Вашингтоном? // ИАП AzerRos (<http://azerros.ru/maintheme/13601-iran-poydet-li-reformator-rouhani-na-primirenje-s-vashingtonom.html>). – 2013. – 18.06).

Хасан Роухани, одержавший победу на президентских выборах в Иране, скорее всего, возьмет курс на восстановление отношений с Западом и выступит за углубление отношений с Москвой, считает *гендиректор Центра по изучению современного Ирана Раджаб Сафаров*. Полагаю, что в любом случае, Х. Роухани и его команда откажутся от курса жесткого противостояния с Западом, который восемь лет подряд проводился при Ахмадинежаде (Махмуд Ахмадинежад – ИФ). Плохие отношения с Западом во многом обусловили крайне сложное экономическое положение Ирана и резкое снижения уровня жизни населения, – заявил Р. Сафаров. Он также добавил, что «решить экономические проблемы без изменения внешнеполитического курса Тегеран не сможет, и, поэтому, следует ожидать, что Роухани придаст иранской ядерной программе прозрачный характер».

В свою очередь, для Запада приход Х. Роухани к власти является удобным поводом, чтобы обозначить возможность вести нормальный диалог с Тегераном, считает эксперт. «Теперь на Западе могут сказать, что в Иране появилось новое лицо, новый подход и можно вести диалог. Когда президентом был Ахмадинежад, заявить такое было невозможно. Иначе в мире это восприняли бы, как полное бессилие Запада перед Ираном», – сказал Р. Сафаров. Кроме того, следует ожидать, что Х. Роухани постарается улучшить отношения с монархиями Ближнего Востока, в частности, с Саудовской Аравией и Объединенными арабскими эмиратами. «Для Тегерана это принципиальный вопрос, поскольку эти страны весьма охотно и активно принимали участие в антииранских программах Запада. Поэтому нормализация отношений с ближневосточными монархиями Ирану необходима», – заявил Р. Сафаров. Что касается России, то развитие и углубление отношений с Москвой, скорее всего, станут одним из приоритетных направлений внешней политики нового иранского президента, считает эксперт. «Роухани – прагматик, и поэтому при нем отношения с Россией, как минимум, не ухудшатся. А скорее всего, следует ожидать проявления интереса со стороны Ирана эти отношения активизировать. Подход здесь прагматический: Россия важна для Ирана в качестве серьезного игрока по решению проблем Каспия, а также для как можно быстрого входа в Шанхайскую организацию сотрудничества. Я лично общался с Роухани. Он хорошо относится к России», – отмечает эксперт.

Р. Сафаров признал, что победа Х.Роухани в первом туре стала настоящей сенсацией, которую не прогнозировал никто. «Насколько мне известно, никто из известных представителей мирового экспертного

У пятницу в Иране возобудутся президентські вибори. Чотири роки тому політичне протистояння між владою та опозицією в цій країні ледь не завершилося Зеленою Революцією. Цього року за політичними поглядами усі кандидати у президенти на диво схожі один на одного. Всі вони – чоловіки, наближені до верховного лідера країни і на відміну від нинішнього президента виглядають справжніми технократами. Аналітики кажуть, що саме таких виборів і прагнув верховний лідер. Аятолла Хаменеї публічно не підтримує жодного з кандидатів. Однак, ті, які могли виявитись йому не до вподоби, просто були усунені з виборчого процесу.

В ході передвиборчої кампанії кандидати провели кілька теледебатів. Але перелік питань, які піднімалися під час словесних баталій, був досить обмеженим. Так, поза увагою публічного форуму залишилась проблематика іранських ядерних програм та переговорного процесу з Заходом.

Фаворитом цих президентських перегонів аналітики називають Саїда Джалілі. Глава делегації у переговорах з питань ядерної програми Ірану, Джалілі став популярним через те, що зайняв жорстку позицію по відношенню до Заходу. Джалілі, якого часто описують як досить врівноваженого чоловіка, тим не менш належить до групи консервативних кандидатів. Деякі з них публічно висловили своє незадоволення форматом дебатів, що пройшли у формі питання-відповіді. Мохаммед Реза, 61-річний університетський професор, відомий своїми реформістськими поглядами був настільки ображений, що взагалі відмовився відповідати на запитання. Натомість, він виступив перед іншим форумом – студентами.

Колишній посол США в Ірані Денніс Росс каже – той факт, що жоден з кандидатів не виділяється із загальної групи є не випадковим. Визначальну роль на виборах в Ірані грає верховний лідер аятолла Алі Хаменеї. Нинішній президент Махмуд Ахмадінежад зовсім не відповідає цим вимогам. Він неодноразово публічно не погоджувався з верховним лідером, а його анти-західна риторика не викликає особливої симпатії серед великої частини світових лідерів.

Аятолла Хаменеї публічно не підтримує жодного з кандидатів. Однак, ті, які могли виявитись йому не до вподоби, просто були усунені з виборчого процесу, у тому числі всі реформісти та жінки. Рада вартівих Конституції, яка, серед інших функцій, затверджує кандидатів на виборні посади, допустила до висунання лише вісьмох претендентів, хоча заявки на балотування подали 700 претендентів.

Серед дискваліфікованих кандидатів і колишній президент Ірану Алі Акбар Гашемі Рафсанжані. Цілком зрозуміло, що верховний лідер не хоче мати жодної конкуренції. Він просто хоче главу держави, який буде втілю-

вати у життя його політику і закривати його від політичних чвар.

Тим часом президентська кампанія виглядає майже іграшковою. Агітаційні ролики кандидатів, які транслюють по державних каналах, є беззубими. Висуванці з'являються перед невеличкими групами прихильників та говорять щось розмите про складний економічний стан Ірану.

(Іран готується до виборів без вибору – експерти // Голос Америки (<http://ukrainian.voanews.com/content/iran-elections/1680496.html>). – 2013. – 05.06).

Для всех кандидатов в президенты Ирана сегодняшний день стал последним, когда было разрешено проводить предвыборную агитацию. Завтра – день тишины, послезавтра – выборы. Сторонники пяти из шести кандидатов – Мохаммада Багера Галибафа, Хасана Рухани, Мохсена Резаи, Саида Джалили и Али Акбара Велаяти – устроили агитационные шествия на площадях Велиаср, Ингилаб, Ванак в Тегеране. Сторонники Мохаммада Гарази в этих шествиях не участвовали, остальные – несли фотографии своих кандидатов, призывали голосовать за них, раздавали диски, сладости и соки.

Уже в пятницу более чем 66 тыс. избирательных участков откроются для граждан Ирана, дабы они могли исполнить свой гражданский долг и выбрать нового президента Исламской республики на четырехлетний срок.

(Іран закончил предвыборную президентскую кампанию уличными шествиями // Вестник Кавказа (<http://www.vestikavkaza.ru/news/Iran-zakonchil-predvybornuyu-prezidentskuyu-kampaniyu-ulichnymi-shestviyami.html>). – 2013. – 12.06).

У зв'язку із президентськими виборами, які відбудуться в Ірані 14 червня, сьогодні у цій країні оголошено «день тиші». Він забороняє проведення будь-якої політичної агітації. За президентську посаду будуть боротися 6 кандидатів. Нинішній глава держави Махмуд Ахмадінежад у виборах не братиме участі, оскільки конституція країни забороняє обиратися на третій термін. Ахмадінежад обирався президентом Ірану у 2005 та 2009 роках.

(В Ірані оголошено «день тиші» // 27 канал (<http://www.k61.donetsk.ua/index.php/politics/item/535-v-irani-ogolosheno-den-tishi>). – 2013. – 13.06).

нится ли курс режима по отношению к ядерной программе, но судя по тому, что он представлял ранее режим в этой сфере и говорил, что Иран может добиться чего угодно в ядерной программе, затягивая время – не думаю, что следует ожидать серьезных перемен. Мы не знаем, является ли результат выборов свидетельством разногласий в правящей элите Ирана, или напротив, Хаменеи была выгодна победа Роухани, которая вернула некую легитимацию теократическому режиму – мол, победили центристы. Однако мы знаем, что в Иране решения принимает именно Верховный лидер Али Хаменеи – а президент, как правило, занимается больше экономикой и внутренней политикой, нежели ядерной программой. Посмотрим, будет ли Роухани играть какую-то роль на переговорах с «Шестеркой» – или же их главный переговорщик Саид Джалили, который проиграл президентские выборы, останется на своем посту». По мнению американского эксперта, администрация Барака Обамы выбрала верный курс – осторожно поприветствовал результаты выборов, оставить открытым окно для диалога. «Политика США должна основываться на действиях Ирана, а не на том, кто занимает пост президента, или что Роухани говорит на пресс-конференциях, – подчеркивает Сингх. – Главное – чтобы Запад не пошел на поводу у иллюзии, что действительно победил реформатор, потому что тогда явно будут повторены ошибки времен правления Мохаммеда Хатами, когда на Западе решили, что речь идет о реформаторе, и пошли на неоправданные уступки Ирану».

Пресс-секретарь Госдепартамента Джен Псаки сказала на брифинге в понедельник, что американская администрация не ждала после выборов в Иране изменения отношения по ядерной программе. «Ядерное портфолио находится в руках Верховного лидера. Победа Роухани может предоставить шанс для внутренней «перезагрузки», и Роухани высказался по поводу своих амбиций – посмотрим, выполнит ли он свои обещания через несколько месяцев, по вступлению в должность», – сказала Псаки. Как отметила представитель Госдепа, администрация Обамы до сих пор ждет серьезного ответа на предложение, которое было сделано Ирану на переговорах в Алматы. «Мы открыты для продолжения переговоров, если они готовы дать ответ. Если это произойдет в течение нескольких недель, замечательно, но мы не будем вести переговоры с Ираном с этой сцены», – подчеркнула Псаки.

(Васильев В., Мозговая Н. Эксперты призывают не торопиться с оценками перспектив нового курса иранского руководства // Голос Америки (<http://m.golos-ameriki.ru/a/1683397.html>). – 2013. – 17.06).

гие вопросы, которые связаны с контролем над ядерной программой Тегерана, носят подчас технический характер, – аргументировал он. – Совсем отказаться от развития ядерной программы Иран, конечно, не захочет. Но, думаю, что и США реалистично смотрит на эту проблему. Однако некоторое усиление контроля над критическими моментами иранской ядерной программы, в принципе, возможно».

В свою очередь, **Владимир Сажин** напомнил, что инаугурация нового президента еще только должна состояться где-то в августе. «Затем он официально объявит о формировании правительства. Поэтому ожидать каких-то изменений следует осенью», – подчеркнул профессор. Сажин разделяет мнение, что изменения эти не станут резкими. «Это будут постепенные изменения. Насчет ядерной программы он (Роухани) уже заявлял, что эту проблему надо решить обязательно. Ему нужно сделать все, чтобы международное сообщество сняло экономические санкции с Ирана. Это необходимо для развития экономики, которая сейчас находится в плачевном состоянии», – утверждает он. По его словам, триумфальная победа Роухани свидетельствует о том, что именно иранцы жаждут насущных перемен. «В своих предвыборных выступлениях Роухани говорил, что практически во всех областях будет искать компромисса (с Западом). А руководитель его избирательного штаба даже сказал, что политика Ирана изменится на сто процентов по сравнению с политикой Ахмадинежада», – заключил Сажин.

Но тут возникает законный вопрос, а насколько велики реальные полномочия президента в Иране? Так, Сергей Зацепилов убежден, что сам Роухани лично заинтересован в нормализации отношений с Западом, хотя эксперт отмечает при этом огромное влияние духовного руководства страны, которое может этому помешать». Владимир Сажин также считает, что не стоит чрезмерно верить во все заявления Роухани. «По той простой причине, что президент в Иране – второе лицо после верховного лидера, который вырабатывает стратегию во всех отношениях. А президент как глава исполнительной власти занимается тактическими вопросами по решению всех проблем», – подытожил он.

Мнение российских экспертов созвучно с оценкой *американского ученого Майкла Сингха*, (Michael Singh), *директора вашингтонского Института по изучению ближневосточной политики* (The Washington Institute for Near East policy). В комментарии для Русской службы «Голоса Америки» он затруднился назвать Хасана Роухани реформатором. «Скорее, он прагматик – но все равно речь идет о человеке, который тесно связан с режимом, – говорит Синг. – Америку интересует, изме-

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ В ІРАНІ 2013

Президентські вибори в Ірані в інформаційних повідомленнях ЗМІ

Перед президентськими виборами в Ірані експерти намагаються прорахувати шанси країни на збереження репутації регіонального лідера і символа опору гегемонії Заходу. Президентські вибори в Ірані пройдуть 14 червня. Голосування буде одночасно проводитись усередині країни і за кордоном, де організують близько 300 виборчих дільниць. Іранська влада приблизно порахувала кількість виборців – майже 50 з половиною мільйонів осіб.

Тиждень тому МВС Ірану оприлюднило список з восьми кандидатів, допущених до президентських виборів: колишній перший віце-президент Ірану Мухаммад Реза Ареф, экс-секретар Вищої ради національної безпеки Ірану і колишній парламентар у переговорах із «шісткою» щодо іранської ядерної програми Хасан Рухані, що примикають до реформаторського крила, а також экс-міністр телекомунікацій Сейєд Мохаммад Караз. А з числа політиків консервативного спрямування – экс-міністр закордонних справ країни Аліакбар Віляті, мер Тегерана Мухаммад Бакер Калібф, колишній командувач Корпусу вартівих ісламської революції Махсан Резайе, секретар Вищої ради національної безпеки Ірану Саїд Джалілі і экс-спікер меджлісу (парламенту) Ірану Алям Хадад-Адель.

Таким чином, іранцям доведеться вибирати між трьома реформаторами і **п'ятьма консерваторами**. При цьому з числа претендентів виключені колишній президент Ірану Аліакбар Хашемі-Рафсанджані та соратник чинного голови виконавчої влади в країні Махмуда Ахмадінежада – Есфандіяр Рахім Машайі. Експерти вважають, що таким чином влада зачищає політичну арену від дійсно сильних гравців. Каже професор кафедри сходознавства МГІМО Сергій Дружиловський: «Вони висунули дуже слабкі кандидатури з ліберального табору. Найбільш прохідні фігури – той самий Рафсанджані – просто виключені зі списку. А ті, хто залишився, – це люди дуже незначні і не авторитетні. Буде вибір з чотирьох консерваторів – я в цьому не сумніваюся, – які висунути як можливі кандидати у президенти».

Не сказати, щоб Хашемі-Рафсанджані та Рахім Машайі були налаштовані опозиційно щодо нинішньої влади (Машайі взагалі є родичем Ахмадінежада). Але кожен з цих двох політиків міг би проводити від-

носно незалежну лінію, спираючись на підтримку широких народних мас (особливо це стосується Рафсанджані) і частини нинішнього іранського політичного істеблішменту. Однак більшість спостерігачів вважає, що влада не буде переглядати своє рішення, оскільки для зняття Рафсанджані є цілком розумні підстави. Декан відділу світової політики в Тегеранському університеті доктор Мохаммед Моранді говорить: «Перш за все, вік. Рафсанджані 78 років. Управляти країною – це дуже важка праця. Друга причина, і вона також важлива, – це те, що 4 роки тому містер Рафсанджані поставив під сумнів легітимність перемоги президента Ахмадінежада на виборах. І це вплинуло на заворушення, організовані прихильниками Мосаві. З іншого боку, він зараз виставляє свою кандидатуру, але на останніх виборах він відмовився визнати результати виборів. Тому виникає питання, чи визнає він результати цього разу, у випадку поразки на виборах? Як кажуть критики, він занадто багато хоче. Не можна, беручи участь у виборах, приймати їх результати в разі перемоги і не приймати їх у разі поразки. Це неправильно з погляду моралі. Тому його кандидатуру відхилили. І третя причина пов'язана з його дітьми. Деякі з його дітей займаються бізнесом, деякі пов'язані з опозиційними групами, які базуються у західних країнах. Це також вплинуло на те, що його кандидатура не була схвалена».

Передбачуваність виборів експерти пов'язують з основним завданням офіційного Тегерана – збереженням внутрішньої стабільності в умовах вкрай нестабільної зовнішньополітичної обстановки. Звідси і висновок про те, що новий президент Ірану, насамперед, звернеться до внутрішніх проблем. Каже керівник Петербурзького центру вивчення сучасного Близького Сходу Гумер Ісаєв: «Обличчя іранської політики, яке в образі Ахмадінежада ми бачили останні роки, було пов'язано з регіональними процесами. Зокрема, це війна в Іраку, це напруга навколо іранської ядерної проблеми. Прихід «яструбів» до влади в Ірані, безумовно, був пов'язаний з відчуттям небезпеки, яке він відчував. Нинішня ситуація на Близькому Сході пов'язана з «арабською весною», зі зміною режимів, яка відбувається у регіоні. І на мій погляд, Ірану потрібно переглянути деякі власні внутрішньополітичні аспекти».

При цьому, на думку іраністки Карини Геворкян, все одно без масового невдоволення не обійдеться. Експерт припустила, що «на тлі постійних політичних загроз іззовні, санкцій, які ведуть до погіршення економічної ситуації в країні, а також з тієї причини, що в Ірані дуже активне політичне життя, незадоволені не мовчатимуть».

Загалом, перед новим президентом Ірану на весь зріст піднімуть-

ни, в частности, сказал: «Если, как он говорил во время своей предвыборной кампании, он действительно заинтересован в том, чтобы восстановит нормальные отношения между Ираном и остальным миром, у него есть хорошая возможность, чтобы сделать это. Если он намерен обеспечить выполнение обязательств, принятых в соответствии с резолюциями Совета Безопасности ООН, и отказаться от этой тайной ядерной программы, в нашем лице он найдет партнера».

Директор политических программ Международного центра за справедливую политику **Сергей Зацепилов** заметил, что с учетом анализа, который делался накануне выборов, их итоги вполне соответствуют сделанным прогнозам. «Многие говорили о том, что в президентской гонке победит умеренный реформатор. Правда, сейчас налицо эффект завышенных ожиданий. Потому что основная реакция экспертов идет скорее на слово «реформатор» или даже «умеренный». Забывая про маленькую деталь: это – иранский «умеренный реформатор», что несколько меняет существо вопроса», – считает он.

Старший научный сотрудник Института востоковедения РАН, профессор **Владимир Сажин** согласен, что победа Роухани, была предсказуема. «Большинство иранских, российских и зарубежных политологов считали, что у него высокие шансы стать президентом, хотя и при наличии серьезных конкурентов», – констатировал он. Сенсационным Сажин назвал победу Роухани в том смысле, что тот разгромил своих соперников в первом же туре. «Я не думал, что дело ограничится одним туром», – признался профессор.

Но как результаты выборов могут сказаться на внешней политике Тегерана, насколько она будет отличаться от курса, поддерживаемого Ахмадинежадом? **Сергей Зацепилов** видит главный итог президентской кампании в том, что теперь появилась возможность придать импульс новому этапу переговоров Ирана с Западом. «Все-таки у Роухани здесь есть определенный позитивный опыт. Именно при нем удавалось добиваться каких-то компромиссных решений. Вместе с тем следует учитывать, что существует мощная консервативная часть руководства (прежде всего, религиозного) Ирана, которое будет оказывать серьезное воздействие (на все политические нюансы)», – резюмировал он, подчеркнув, что если компромиссы между сторонами и будут достигнуты, то они будут носить весьма ограниченный характер.

Тем не менее, директор политических программ Международного центра за справедливую политику не исключил того, что в Тегеране услышат призыв США к изменению иранской ядерной программы в соответствии с требованиями мирового сообщества. «**На самом деле мно-**

и борьба велась, главным образом, с США, волей или неволей Тегеран обращался к России как к опоре в этой борьбе. <...> если она (борьба) сменится какой-то формой сотрудничества, достаточно разумной, то для Ирана не будет так важна потребность в опоре на Россию как силу, которую можно противопоставить в конфликте с США».

Старший советник Исследовательского центра Персидского залива Мустафа аль-Ани: «В этой сфере (оказание военной и финансовой помощи сирийскому правительству в противостоянии с повстанцами – ред.) главную роль играет верховный руководитель Ирана, спецслужбы и Корпус стражей исламской революции. У президента не будет решающего влияния в вопросе управления кризисом в Сирии».

Российский дипломат, близкий к переговорному процессу Ирана и МАГАТЭ: «Ожидать серьезных изменений в позиции Ирана на переговорах с МАГАТЭ в ближайшее время было бы неправильно. Многие зависят от переговорной команды, и нельзя исключить, что по каким-то вопросам могут быть достигнуты договоренности, но я не думаю, что это произойдет немедленно. <...> это (переговоры – ред.) процесс, в котором у иранской стороны наработаны аргументы и это быстро не меняется».

Специалист-эксперт российского Института стратегических оценок и анализа Сергей Демиденко: «Внешняя политика Ирана всегда была прерогативой духовенства, (предыдущий президент) Ахмадинежад вышел из-под ее контроля, поэтому сейчас ситуация будет скорректирована, но для России это никакой роли играть не будет. Тегеран проводит свою линию, и с кем ему выгодно, с тем он и будет; Иран – это попутчик до первого перекрестка».

(Эксперты о победе Роухани на выборах в Иране // РИА Новости (<http://ria.ru/world/20130615/943565058.html#13758679934913&message=resize&relto=register&action=addClass&value=registration#ixzz2bH4dpwuO>). – 2013. – 15.06).

В мировых СМИ можно наблюдать определенный оптимизм в связи с итогами выборов президента Ирана, появились комментарии, выражающие надежду на нормализацию ситуации в регионе при условии отказа Тегерана от ядерных амбиций, идущих вразрез с его международными обязательствами. Однако как российские, так и американские эксперты полагают, что предаваться эйфории пока преждевременно, и выражают сомнение, что новый глава страны способен резко изменить курс.

Руководитель аппарата Белого дома Денис Макдоноу, выступая в программе телеканала CBS Face the Nation, анализируя триумф Роуха-

ся внутренние проблемы, хотя и наведені ззовні, вважає професор кафедри сходознавства МГІМО Сергій Дружиловський: «Ядерна проблема Ірану «видихається». Хоча жодного рішення не прийнято, відчувається, що американці вже відходять від цього питання. Вони розуміють, що «видіоли» все що можна з цієї ядерної проблеми. Власне, перед ними глухий кут. Зрозуміло, що ніякої атомної бомби немає і не буде. І ніхто її не збирається робити. А режим валити треба. Тому що іранський режим – це набагато більша загроза на Близькому Сході для американських інтересів, ніж всі разом узяті загрози крім Ірану. Тому і США, і Ізраїль зроблять все, щоб зруйнувати Іран зсередини. Тому новий іранський президент має бути авторитетним у країні, щоб згуртувати суспільство, висунути якісь нові гасла».

Аналізуючи поствиборне майбутнє країни, необхідно врахувати особливості іранської політичної системи. Посада президента має, швидше, символічне значення. Але хто б не зайняв президентський пост – ліберал або консерватор, – цей політик, без сумніву, щиро розділить впевненість духовенства у тому, що Іран повинен відігравати провідну роль у регіоні.

Керівник Петербурзького центру вивчення сучасного Близького Сходу Гумер Ісаєв: «Позиція Ірану сьогодні – це його вплив на Сирію, Ліван, а також на різні шіїтські громади у країнах Перської затоки і всього Близького Сходу. Популярність Ірану спала. Та риторика, яка була так популярна ще кілька років тому, коли Ахмадинежад виступав з гострою критикою Ізраїлю і США, коли іранська «Хезболла» успішно воювала з ізраїльтянами на півдні Лівану – тоді позиції Ірану були сильнішими. Але останнім часом ми бачимо різке падіння популярності «Хезболли». Крім того, Іран пов'язаний в очах багатьох арабських країн з підтримкою непопулярного режиму в Сирії. У Ірану зараз дуже непросто завдання: зберегти свій вплив у регіоні. Це серйозний виклик. І ми повинні побачити нове обличчя, яке буде представляти сучасний Іран».

В Ірану достатньо серйозні аргументи, щоб зберігати своє лідерство у регіоні. Але і є багато проблем. Завдання в одному: продовжувати поступальний розвиток, вважає Сергій Дружиловський: «За нинішнього правління Іран зберігає дуже високі темпи економічного зростання. Не стільки в плані економіки як такої, скільки в плані високих технологій, в сенсі освоєння останніх ноу-хау. Це те, чого на Близькому Сході ні в кого, крім як у Ізраїлю та Ірану, немає. Звідси і авторитет. Якщо такий стан справ збережеться, авторитет збережеться. Якщо під натиском санкцій іранська економіка здується, значить, з авторитетом теж доведеться зачекати».

Як вважає більшість спостерігачів, ситуація навколо виборів в Іра-

ні відображає те суперечливе становище, в якому опинилася ця країна. Майже не залишається сумнівів, що в іранській політичній еліті існує якийсь розкол. Усередині країни діють сили, здатні якщо не розхитати режим, то доставити йому чимало клопоту. За цих умов іранському вищому керівництву нічого не залишається, як враховувати найменші деталі. Тут навіть символічна фігура президента набуває величезної політичної ваги. Занадто висока ціна поразки. Занадто спокусливі дивіденди у разі перемоги. З новим президентом Іран або зміцнить позиції регіонального лідера, або втратить все, що встиг поставити на карту. Йому просто не дадуть залишитися при своїх.

(Президентські вибори в Ірані: детальний вибір // Голос столиці (newsradio.com.ua/2013_05_29/Prezidentsk-vibori-v-ran-detalnij-vib-r). – 2013. – 29.05).

У п'ятницю 14 червня 2013 року відбулися Одинадцяті вибори Президента Ісламської Республіки Іран за широкої участі народу Ірану та наших співвітчизників за кордоном, які з усією рішучістю підтвердили право на участь у визначенні долі своєї країни. Ця важлива подія відбулася після передвиборчої кампанії та дебатів кандидатів у президенти й ознайомлення з позиціями та точками зору представників різних політичних течій.

Народ Ірану, згідно з критеріями релігійного народовладдя, з радістю й натхненням взяв участь в Одинадцятих президентських виборах в обстановці спокою та безпеки, на високому рівні політичної активності, беручи широку участь у різних сферах політичного життя, і твердо виявив свою волю у справі захисту Ісламської революції та священного устрою Ісламської Республіки Іран.

Ісламська Республіка Іран цими виборами продемонструвала успіх у ствердженні незалежних політичних критеріїв, що базуються на поєднанні релігійної та національної ідентичності з сучасними політичними методами та принципами народовладдя, критеріїв, ствердження яких сприятиме стабільності, безпеці, розвитку та суспільному добробуту, формуванню уряду, що відповідатиме інтересам народу.

Миролюбний народ Ірану своєю участю у цих виборах продемонстрував зацікавленість у зміцненні дружби, діалогу та співпраці з цивілізованими народами та державами світу. Є сподівання, що повага до загальнолюдських цінностей та дух співпраці сприятимуть створенню світу без загроз, нагнітання страху, світу, сповненого добробуту, духовної величі, де людство отримає подальший матеріальний та духовний розвиток.

(Заява Міністерства закордонних справ Ісламської Республіки

Результати президентських виборів в Ірані в баченні аналітиків

В Ірані завершилися 11-е вибори президента. Лідером голосування став представитель реформаторського блоку – **екс-секретарь Высшего совета национальной безопасности Ирана Хассан Роухани**. Политологи рассуждают о том, что изменится в случае прихода Роухани к власти. *Старший научный сотрудник ИМЭМО РАН Владимир Евсеев*: «Приход к власти в Иране Роухани лучше Западу, чем России. Роухани не является лучшей фигурой, с ним будет сложно выстроить отношения, так как в его политике, его действиях нет очевидности. <...> Речь не идет об антироссийской политике, но эта неопределенность не будет, по-видимому, способствовать поступательному развитию отношений между странами».

Профессор и автор исследований по внешней политике Ирана Мохсен Милани: «От Роухани следует ожидать изменений в некоторых аспектах ядерной и внешней политики Ирана, и я думаю, что он ее изменит. Хотя ядерную политику Ирана в конечном итоге определяет верховный лидер Ирана Хаменеи, победа Роухани будет иметь глубокое влияние на эти аспекты политики».

Президент Национального совета американцев иранского происхождения Трита Парси: «Несмотря на очевидные попытки правящей элиты обеспечить победу консерватора, единственный центристский кандидат-реформатор в президентской гонке, по-видимому, одержал впечатляющую победу. Если этот результат подтвердится, то потребуются пересмотреть западную интерпретацию событий, согласно которой, аятолла Али Хаменеи и Корпус стражей исламской революции всемогущи».

Эксперт немецкого Фонда науки и политики Вальтер Пош: «Он способен идти на компромиссы, создавать альянсы. Он очень искусный политик с большим дипломатическим талантом. Роухани в состоянии самостоятельно расставлять акценты и проводить свою политику. <...> Что касается ядерной программы, то это – **главная проблема. Я допускаю, что он проявит здесь готовность к переговорам. И что у него будет, так скажем, мандат на самостоятельные действия. Но резкий поворот в атомной программе, отказ от нее до сих пор остается недопустимым для всех (кандидатов в президенты Ирана – ред.). Речь идет о том, чтобы обеспечить разумный контроль, чтобы «мирный атом» не превратился в программу по созданию ядерного оружия».**

Руководитель российского Института стратегических оценок Александр Коновалов: «Когда главным врагом Ирана был Вашингтон,

них та змістовних» перемовин щодо ядерної програми країни. На першій після інавгурації прес-конференції він сказав, що не має сумніву в тому, що обидві сторони зможуть знайти порозуміння.

Відразу ж після перемоги Рохані на виборах США заявили, що будуть зацікавленим партнером, якщо Іран справді почне шукати мирне вирішення проблеми. Речниця Держдепартаменту США Джен Псаки вважає, що Іран має зробити перший крок: «Є певні кроки, які вони мають здійснити, аби виконати свої міжнародні зобов'язання. Отож, м'яч зараз на їхньому полі». Водночас, на думку прем'єр-міністра Ізраїлю Біньяміна Нетаньяху, саме завдяки тиску на уряд Ірану вдавалося досягати результату: «Президент Ірану сказав, що пресинг не працює. Неправда. Єдине, що працювало за останні два десятиліття – то натиск. Й лише посилені натиск буде працювати зараз».

Рохані назвав ядерну програму Ірану «мирною» та оголосив, що вона триватиме й надалі. Він закликав вирішувати проблеми не погрозами, а шляхом переговорів.

(Іран пропонує нові перемовини // Euronews (<http://ua.euronews.com/2013/08/07/west-cautiously-optimistic-over-offer-of-nuclear-talks-from-iran-s-new-president/>). – 2013. – 07.08).

Новий президент Ірану Хасан Роухани заявив, що його страна хоче скорейшого возобновлення переговорів по ядерній проблемі і що существует возможность прямого диалога с США. На первой прес-конференции после вступления на должность Роухани сказал, что Иран «не хочет терять время», надеется на возобновление «серьезных переговоров». «Вместе с защитой права использования ядерной энергии Иран готов обратить внимание на озабоченности других сторон и продвинуть разрешение проблем», – сказал Роухани, и в то же время подчеркнул, что обогащение урана является неотъемлемым правом Ирана, от которого Иран никогда не откажется, пишет Синьхуа. Новый президент отметил, что существует возможность проведения прямого диалога с США.

Как известно, в 2013 г. было проведено два раунда переговоров по иранской ядерной программе между Ираном и 6 международными регуляторами (США, Великобритания, Франция, Россия, Китай и Германия), которые не достигли каких-либо конкретных результатов, так как у сторон были кардинально разные взгляды по обогащению урана.

(Новый президент Ирана заявил о возможности прямого диалога с США // Униан (<http://www.unian.net/news/588285-novyiy-prezident-irana-zayavil-o-vozmozhnosti-pryamogo-dialoga-s-ssha.html>). – 2013. – 07.08).

Іран у зв'язку з проведенням Одинадцятих виборів Президента Ісламської Республіки Іран // Посольство Ісламської Республіки Іран (<http://www.iranembassy.com.ua/Ua/message/316-statel11.html>). – 2013. – 14.06).

Сегодня в Иране стартовало наиболее интригующее политическое событие Исламской республики этого года – выборы президента. Интрига состоит в том, что, по закону, действующий президент Махмуд Ахмадинежад не может баллотироваться на третий срок, а явного преемника он себе не избрал, а значит, сегодня народ Ирана подлинно демократическим путём сможет избрать себе совершенно нового президента.

Итак, 11-е выборы президента ИРИ начались в 08:00 по местному времени, по всей стране и всему миру открылись 66 тыс. избирательных участков, выбирать 50,5 млн гражданам Ирана (имеющим право голосовать) предстоит из Саида Джалили, Мохсена Резаи, Хасана Рухани, Мохаммада Багера Калибафа, Мохаммада Гарази и Али Акбара Велаяти.

Верховный лидер страны аятолла Али Хаменеи проголосовал первым. Перед избирательной урной он сообщил, что выбрал кандидата исходя из личных предпочтений, и даже его семья не знает, какой выбор он сделал. Аятолла призвал иранцев прийти на «эпические», по его выражению, выборы и не опаздывать в этот важнейший для страны день. Также Хаменеи подчеркнул, что Ирану безразлично, признает ли США выборы в ИРИ демократическими или нет.

К настоящему времени также успели проголосовать экс-кандидат в президенты Мохаммад Реза Ареф и видный религиозный деятель аятолла Ширази Макарем, член Совета по целесообразности Ирана Али Акбар Натег-Нури, экс-президент Ирана, аятолла Али Акбар Хашеми Рафсанджани и кандидат в президенты Мохаммад Гарази. **Выборы освещает 421 журналист** из 39 стран. Среди СМИ, которые они представляют – азербайджанский Тренд, RTL, ARD, ZDS из Германии, ORF из Австралии, STS, RAI, TG-2 из Италии, Russia Today, REN TV, NTV из России и многие другие.

(Іран вибирає президента // Вестник Кавказа (<http://www.vestikavkaza.ru/news/Iran-vybiraet-prezidenta.html>). – 2013. – 14.06).

По просьбам местного населения, которое заявило, что намерено принять активное участие в выборах президента страны, МВД Ирана приняло решение о продлении времени голосования, констатировал министр внутренних дел Мостаф Мохаммад Наджар. Глава ведомства также подчеркнул, что за пределами страны открыты 128 избирательных участков, где иранцы могут свободно выразить волеизъявление,

также может быть продлено время голосования.

Министр не сообщил, на сколько будет продлено время голосования, но отметил, что выборы могут завершиться на три часа позже, если возникнет такая необходимость.

(МВД решило продлить время голосования на выборах президента Ирана // Вестник Кавказа (www.vestikavkaza.ru/news/MVD-reshilo-prodlit-vremya-golosovaniya-na-vyborakh-prezidenta-Irana.html). – 2013. – 14.06).

Верховный лидер Ирана Али Хаменеи заявил, что избирательный процесс в Иране проходил в положительном ключе: «Данный избирательный процесс был хорошим, и позитивная вещь, что диалог общества основывался на законе. Голос за любого из участвующих кандидатов является голосом за Исламскую республику и голосом доверия к системе и механизму выборов».

Ранее Али Хаменеи призвал граждан обеспечить высокую явку на прошедших 14 июня президентских выборах, которая, по данным иранского телеканала «Пресс-ТВ», составила порядка 80 %. Согласно предварительным подсчетам, по состоянию на 12:10 по местному времени (12:40 МСК) было подсчитано более 12 млн бюллетеней, действительными признаны 11,6 млн бюллетеней. Представитель реформистских кругов, экс-секретарь Высшего совета национальной безопасности Ирана и бывший «ядерный» переговорщик Хассан Роухани продолжает лидировать почти с 52 % голосов.

(Али Хаменеи оценил ход президентских выборов в Иране на «хорошо» // Вестник Кавказа (www.vestikavkaza.ru/news/Ali-KHamenei-otsenil-khod-prezidentskikh-vyborov-v-Irane-na-khorosho.html). – 2013. – 15.06).

14 июня народ Ирана большинством голосов поддержал кандидатуру Хасана Рухани на выборах президента страны. За него было отдано более 50 % голосов. Придерживающемуся умеренных взглядов Рухани удалось в первом же туре оставить позади своих соперников-консерваторов и избежать второго тура голосования. Избрание Рухани было встречено Западом с осторожным оптимизмом в надежде на улучшение отношений, которые были натянутыми во время правления Махмуда Ахмадинежада.

(Выборы в Иране – 2013 // Euronews (<http://ru.euronews.com/tag/iran-elections>). – 2013. – 15.06).

Представитель реформаторов Хасан Рухани избран президентом Ирана. Такое заявление в субботу сделал глава МВД республики Моста-

html). – 2013. – 04.08).

Новый президент Ирана Хассан Роухани принес присягу перед парламентом. Это вторая, официальная часть его инаугурации, первая – религиозная – состоялась в минувшую среду. В своей речи перед депутатами и иностранными гостями, приглашенными на церемонию, он пообещал создать умеренное правительство, наладить конструктивное сотрудничество со странами мира и добиться облегчения международных санкций, введенных из-за несговорчивости Ирана по вопросам его ядерной программы. «Я говорю искренне: если вы хотите получить подходящий ответ, разговаривайте с Ираном уважительно и не используйте язык санкций», – сказал новый президент Исламской республики.

За несколько часов до речи Роухани США заявили, что готовы работать с иранским правительством, если оно будет серьезно на это настроено.

(Новый президент Ирана призвал наладить диалог и отменить санкции // Euronews (<http://ru.euronews.com/2013/08/05/washington-weighs-up-iran-s-new-president-rouhani/>). – 2013. – 05.08).

Заседание по ядерному разоружению состоится 26 сентября в штаб-квартире ООН в Нью-Йорке. В программе однодневного пленарного заседания запланированы две сессии высокого уровня. Приглашение для участия в заседании высокого уровня Генеральной Ассамблеи ООН по ядерному разоружению будет направлено на имя президента Ирана Хасана Роухани в ближайшее время, заявил специальный представитель генсека организации по Афганистану Ян Кубиш на встрече с замглавы МИД Ирана по правовым и международным вопросам Мохаммадом-Мехди Ахундзаде. (...)

(...) В ходе встречи стороны также обсудили вопросы, связанные с расширением сотрудничества между ООН и Ираном по Афганистану. США, ряд других стран Запада и Израиль подозревают Иран в разработке ядерного оружия под прикрытием программы мирного атома. Тегеран заявляет, что его программа направлена исключительно на удовлетворение потребностей страны в электроэнергии. В отношении страны неоднократно принимались санкции, как отдельными странами, так и международными организациями.

(ООН пригласит Роухани на заседание по ядерному разоружению // РИА новости (<http://ria.ru/world/20130806/954577829.html#13762974711603&message=resize&relto=register&action=addClass&value=registration>). – 2013. – 06.08).

Президент Ирану Хассан Роухани закликав до проведения «серьоз-

торый испытывал большие трудности, взлеты и падения, был полон надежд. Основатель Исламской революции Имам Хомейни сказал, что все должно быть основано на выборе людей, таким образом, сегодня на основе их голосов, подписанных лидером исламской революции, я покаялся выполнять свои обязанности в качестве президента», отметил он.

«Люди на выборах наглядно показали, какую политику и идеологию они хотят видеть в качестве продолжения исламской революции, – продолжил Роухани. – Все те, кто голосовал за меня, те, кто голосовал за других, и даже те, кто не участвовал в выборах, они все граждане Ирана, и они имеют равные гражданские права. Правительство обязано выполнять требования всех этих людей».

Роухани далее коснулся вопросов умеренности и мудрости, отметив, что умеренность означает баланс, что в свою очередь означает преимущество национальных интересов над интересами партии. «Основанием для такого рода мыслей является отдаление от галлюцинаций и иллюзий, и сосредоточение на ясности и прозрачности. Угрозы должны быть сокращены, а возможности должны быть расширены, чтобы ликвидировать социальный и экономический разрыв», – подчеркнул Роухани.

Иранский президент также заявил, что новое правительство будет восстанавливать и открывать новые возможности для женщин, что является приоритетом, чтобы они могли принять более широкое участие в различных областях (жизни страны). «Главная цель заключается в борьбе с дискриминацией и коррупцией. Нам необходимо объединить усилия в борьбе с коррупцией, повысить благосостояние и дальнейшее развитие технического прогресса», – отметил президент. «Мы должны доверять неправительственным организациям, мы должны доверять людям, честно общаться с ними, чтобы они чувствовали себя ответственными и хотели бы сыграть свою роль. Такая структура была бы основой для роста, для социальных свобод. Правительство должно скорректировать структуру, чтобы люди смогли развиваться, и их усилия, в конечном итоге, привели бы к национальному развитию», – сказал он, добавив, что Иран является центром стабильности в хаотичном регионе.

Кроме того, президент Исламской республики заявил, что у Ирана нет и в мыслях воевать со всем миром. «Санкции и угрозы войны не могут заставить иранский народ сдаться. Взаимодействие и сотрудничество – наши приоритеты в отношениях с другими странами», – сказал Роухани. – Если кто-то хочет получить положительный ответ от Ирана, то это возможно только на основе уважения, а не путем санкций».

(Что новый президент Ирана сказал своему народу? // MIGnews.com (www.mignews.com/news/politic/world/040813_201855_99273.

фа Мохаммад-Наджар в эфире телеканала CNN. По его словам, в выборах приняли участие почти 37 миллионов человек, обеспечив явку в 72,7 процента. По результатам окончательных подсчетов, за Рухани проголосовали 50,6 процента избирателей, сообщает Agence France-Presse. На втором месте оказался мэр Тегерана Мохаммад Бакер Калибаф. Так как Рухани набрал более половины голосов, второго тура выборов не будет.

Умеренный представитель духовенства Рухани известен как участник переговоров по ядерной программе Ирана с 2003 по 2005 годы, когда Тегеран согласился приостановить обогащение урана. Однако серьезных изменений в позиции Ирана эксперты не ожидают, так как прерогатива решать многие важные вопросы в стране принадлежит аятолле Хаменеи.

Выборы президента в Иране прошли в пятницу, 14 июня. Иранцы выбирали между шестью кандидатами. Действующий президент Махмуд Ахмадинежад участия в выборах не принимал, так как уже отработал два четырехлетних срока.

(Победителем президентских выборов в Иране объявлен Хасан Рухани // Лента.ру (<http://lenta.ru/news/2013/06/15/rohani>). – 2013. – 15.06).

МЗС Великобританії закликав новообраного президента Ірану направити країну по іншому шляху. Ніж вона йшла до цих пір. «Ми відзначили оголошення про те, що Хасан Роухані виграв президентські вибори в Ірані. Ми закликаємо його використовувати цю можливість для того, щоб направити Іран по іншому шляху: вжити заходів у відповідь на занепокоєння міжнародної спільноти щодо ядерної програми Ірану, вибудувати конструктивні взаємини з міжнародним співтовариством і поліпшити політичну ситуацію і ситуацію з правами людини для народу Ірану», – йдеться в заяві МЗС Великобританії.

(Кравчук О. Президентом Ірану став реформіст // ЮАПресс (<http://uapress.info/uk/news/print/6838>). – 2013. – 15.06).

«Лідери країн обговорили вибори, що проходять в Ірані. Вони підтвердили, що США і Ізраїль продовжать працювати разом, щоб протистояти загрозам, що походять від Ірану, і що вони як і раніше готові до широкого спектру непередбачених ситуацій», – йдеться в повідомленні американського військового відомства .

(США і Ізраїль попередили Іран, що готові до будь-яких результатів виборів // Уніан (www.unian.ua/news/577675-ssha-i-izrajil-poperedili-iran-scho-gotovi-do-bud-yakih-rezultativ-vivoriv.html). – 2013. – 15.06).

На вулицях Тегерана – безліч людей, як і після президентських виборів чотири роки тому. Однак цього разу іранці не протестують, не гинуть у демонстраціях, а святкують перемогу поміркованого реформатора Хасана Рухані. Він обіцяє шукати компроміси із Заходом і, водночас, зберегти національні інтереси Ірану. Після перемоги вже у першому турі майбутній президент звернувся до народу з екрану телевізора:

Хасан Рухані, майбутній президент Ірану: «Я пишаюся тим, що великий народ Ірану, гідні люди вважають, що я заслужив цю посаду. Вони мені довірилися, щоб я зміг розпочати цей шлях служіння країні, аби покращити життя людей та їхній добробут, захистити нашу національну гідність та інтереси. Я глибоко переконаний, що потребую допомоги на цій дорозі. Ви мені потрібні. Мені потрібна ваша співпраця».

Рухані – духовна особа, він називає себе «прагматичним центристом». За це його полюбili помірковані та ліберальні іранські виборці. Вони сподіваються, що їхній обранець допоможе Ірану вирватися з міжнародної ізоляції та економічно шкідливих санкцій. «Я дуже рада, що на виборах переміг Рухані, що він домовився з Арефом і таким чином здобув голоси реформістів», – каже прихильниця Хасана Рухані. – «Сподіваюся, що він зможе дотриматись своїх обіцянок, його гасла про повернення мудрості та надії до нашої країни».

(Іран: майбутній президент вже обіцяв «покращення» // Експрес медиа (<http://expres.ua/world/2013/06/16/88852-iran-maybutniy-prezydent-vzhe-obicyav-pokrashchennya>). – 2013. – 16.06).

Реакція ведущих західних держав, с котрими предстоит знаходити обчий язык новому президенту Ірана, не заставила себя долго ждать. Американские власти были весьма сдержаны в оценках итогов выборов. «Мы видели заявление правительства Исламской Республики Иран о том, что Хасан Роухани объявлен победителем на президентских выборах в Иране. Мы уважаем выбор иранского народа и поздравляем иранцев с их участием в политическом процессе», – говорится в заявлении пресс-секретаря Белого дома Джея Карни.

Ни о каком поздравлении победителя речь в заявлении, естественно, не идет, отмечает корр. ИТАР-ТАСС в Вашингтоне Андрей Суржанский. В своем заявлении Белый дом апеллирует к простым иранцам, которые, по словам Карни, проявили мужество, приняв участие в голосовании. Представитель администрации заметил, что выборы проходили «в атмосфере запугивания, ограничившей свободу слова и собраний». Однако, по его словам, несмотря на все препятствия и ограничения, чи-

не голосовали, усі вони є громадянами Ірану і мають права», – сказав президент Ірану після інавгурації.

Хасан Рухані заявив, що люди проголосували за поміркованість та надію. Він пообіцяв просувати права жінок та зменшити втручання держави у життя людей. Водночас він розкритикував міжнародні санкції. «Якщо ви хочете адекватної відповіді, ви не повинні говорити мовою санкцій, ви повинні говорити мовою поваги», – сказав президент Ірану.

Рухані, який раніше очолював переговорний процес Ірану по ядерній програмі країни, виграв президентські вибори у червні цього року. Він змінив на цій посаді Махмуда Ахмадінеджада. В ході своєї передвиборчої кампанії пан Рухані обіцяв провести внутрішні та економічні реформи, а також вивести Іран із міжнародної ізоляції, яка поглибилася за часів президентства Ахмадінеджада. Новообраний президент також пообіцяв виправити ситуацію в економіці та подолати корупцію.

На церемонію інавгурації президента Ірану приїхало 11 президентів інших країн, повідомляє державна агенція Ігна. Також були представники Росії, Казахстану, Вірменії та Азербайджану. Також був і високопосадовець з Північної Кореї, з яким Хасан Рухані вже провів переговори в суботу, 3 серпня. Іран та Північна Корея мають близькі відносини й обидві країни зазнають критики Заходу через їхні ядерні програми. Хоча КНДР відкрито погрожувала початком ядерної війни, а Іран неодноразово заявляв, що розробляє ядерні технології в мирних цілях.

64-річний Рухані також провів переговори з колишнім комісаром ЄС з зовнішньої політики і безпеки Хав'єром Соланою, який також приїхав на церемонію інавгурації. Пан Солана написав у своєму Twitter, що він знає Хасана Рухані з 2000 року, і додав: «Добре мати канали відкритими».

Незважаючи на те, що Рухані є президентом Ірану, остаточне рішення в політичних питаннях все-таки залишається за верховним лідером країни, аятолою Алі Хаменеї.

(Рухані склав присягу президента Ірану // BBC Україна (http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2013/08/130804_rouhani_inauguration_uk.shtml). – 2013. – 04.08).

После подписания текста президентской присяги новый глава Исламской республики выступил с речью. (...)

(...) «Я прошу Всемогущего Аллаха, чтобы он открыл врата своего благословения для великого народа Ирана, чтобы он определил судьбу нации и всей страны», – сказал Роухани. «Люди в день выборов 14 июня были участниками великой истории. Великий народ Ирана, ко-

Штайниц призвал международное сообщество и дальше оказывать экономическое и политическое давление на Иран. «Следует понимать, что аятолла Али Хаменеи, который более 24 лет возглавляет Исламскую Республику, продолжит свой курс, поэтому никаких существенных изменений в иранской ядерной политике не стоит ожидать», – сказал он.

(Василенков С. Реакция мировой общественности // Правда.ру (www.pravda.ru/world/asia/middleeast/22-06-2013/1161888-horse). – 2013. – 22.06).

(...) Иранская экономика переживает далеко не лучшие времена. И причины этого кроются не только в санкциях. Новому президенту необходимо будет ликвидировать наметившееся при предыдущем президенте охлаждение отношений между духовной и светской частью иранского руководства. Хасан Роухани в предвыборной программе заявлял о необходимости глубокого реформирования социальной сферы и экономики. Он призывал к уменьшению доли госсектора, расширению приватизации, а также стимулированию конкуренции. Однако многие эксперты считают, что в тех сложных условиях, в которых сейчас находится Иран, подобные реформы могут привести к свертыванию социальных программ, повышению имущественного расслоения, а также росту количества недовольных граждан. Надеемся, что новому президенту хватит разума не совершать фатальных ошибок. Пока же народ Ирана и весь мир только присматриваются к Роухани, ожидая от нового президента первых серьезных шагов.

(Васильев С. Внутренняя политика нового президента // Правда.ру (<http://www.pravda.ru/world/asia/middleeast/22-06-2013/1161888-horse-0/>). – 2013. – 22.06).

(...) Напередодні інавгурації в США заявили, що сподіваються на прогрес у ядерних переговорах: з Роухані домовитися буде легше, ніж з Ахмадінежадом. Вашингтон як і раніше націлений чинити економічний тиск на іранське керівництво за допомогою санкцій.

(Новий президент Ірану склав присягу // BBC (http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?noviy_prezident_iranu_sklav_prisyagu&objectId=1290733). – 2013. – 04.08).

В парламенті Ірану відбулася церемонія інавгурації Хасана Рухані, обраного президентом Ірану. У своєму виступі, Хасан Рухані пообіцяв бути президентом для всіх іранців та діяти помірковано. «Усі ті, хто голосував, незалежно, голосували вони за мене чи ні, навіть, якщо вони

нівшиєся правительством, іранський народ продемонстрував тверду рішучість самостійно будувати своє майбутнє. «Ми надіємся, що уряд Ірану прислухається до голосу іранського народу і буде приймати відповідальні рішення, які створять краще майбутнє для всіх іранців», – додав Карні. В своєму заявленні Карні підтвердив готовність США взаємодіяти з Іраном з метою урегулювання ядерної проблеми.

Вслід за Білим домом держсекретар США Джон Керрі обвинувачив іранські влади в тому, що в період передвиборчої кампанії вони намагалися обмежити свободу слова і зборів. Однак, як випливає з слів Керрі, США не ставлять під сумнів перемогу Роухані. «**Обраний президентом Хасан Роухані неодноразово обіцяв на час своєї передвиборчої кампанії відновити і розширити свободи для всіх іранців, – помітив Керрі. – В наступні місяці у нього буде можливість виконувати свої обіцянки іранському народу**».

Адміністративний глава міжнародного співтовариства – генеральний секретар ООН Пан Гі Мун привітав в суботу Хасана Роухані з перемогою на виборах і висловив готовність вирішувати з ним найважливіші міжнародні питання. «**Генеральний секретар намірний продовжити співпрацю з іранськими властями і з обраним президентом в рішеннях важливих для міжнародного співтовариства питань, а також во ім'я благополуччя іранського народу**», – підкреслюється в заявленні офіційного представника генсека, яке цитує корр. ІТАР-ТАСС в ООН Олег Зеленин. В комюніке підкреслюється, що Пан Гі Мун «буде продовжувати заохочувати Іран грати конструктивну роль в регіональних і міжнародних справах».

В Лондоні розраховують на зміну політичного курсу Ірану після перемоги на виборах політика-реформатора Хасана Роухані: «**Прозиваємо його (Роухані) використати створену можливість і направити Іран по новому курсу, в частині, зняти напруженість міжнародного співтовариства в зв'язі з його ядерною програмою, продвинути вперед конструктивні стосунки з багатьма країнами, покращити ситуацію з дотриманням прав людини і політичних свобод у країні**», – підкреслюється в заявленні Форин Офісу.

Офіційний Париж «прийняв до відома перемогу Хасана Роухані» в першому турі президентських виборів в Ірані і висловив готовність співпрацювати з ним. З таким заявленням виступив в суботу міністр іноземних справ Франції Лоран Фабіус. «Міжнародне співтовариство багато чекає від Ірану, в частині, в тому, що стосується його ядерної програми і його

вовлеченности в сирийский кризис. Мы готовы работать с новым иранским президентом по этим вопросам», – **приводит заявление руководителя дипломатии Пятой республики парижский корр. ИТАР-ТАСС Илья Баранов.**

Глава германского МИД Гидо Вестервелле приветствовал избрание Хасана Роухани новым президентом Ирана, подчеркнув, что на прошедших выборах иранский народ **«проголосовал за реформы и конструктивную внешнюю политику».** «Надеюсь, что новое руководство страны будет работать в направлении поиска решений по международным и региональным проблемам», – заявил министр.

Руководитель итальянского МИД Эмма Бонино выразила надежду, что Италия сможет совместно работать с новым иранским правительством «над развитием двусторонних отношений», **которые, в свою очередь, будут способствовать «восстановлению взаимопонимания и незамедлительному началу конструктивного диалога между Ираном и международным сообществом».**

Намерение сотрудничать с новоизбранным президентом ИРИ выразила и верховный представитель Евросоюза по иностранным делам и политике безопасности Кэтрин Эштон. **«Я твердо привержена сотрудничеству с новым иранским руководством с целью скорейшего дипломатического разрешения (иранской) ядерной проблемы», – подчеркнула глава европейской дипломатии.**

Сворачивания иранской ядерной программы и отказа Ирана от «поддержки терроризма по всему миру» вновь потребовал Израиль. Как указывается в заявлении МИД еврейского государства, опубликованном после объявления итогов голосования в Исламской Республике, **«после выборов об Иране будут судить по его действиям в ядерной сфере, равно как и в сфере терроризма».** «Избранный президент Ирана был номинирован аятоллой Али Хаменеи, который дисквалифицировал тех кандидатов, которые не соглашались с его экстремистскими взглядами, – отмечает израильский МИД. – Ядерную программу Ирана определяет Хаменеи, а не президент страны».

(Реакция мировых держав на выборы в Иране // ИТАР-ТАСС (<http://www.itar-tass.com/c1/772939.html>). – 2013. – 16.06).

Победа на выборах в Иране президента-реформатора 64-летнего Хасана Рухани, по-разному оценивается в высказываниях мировых лидеров. Начались-то отзывы, конечно, с поздравлений. Так, еще минувшей ночью, с 15 на 16 июня, нового президента поздравили с избранием его конкуренты, а вскоре – главы МИД стран Персидского залива, являющихся, как известно, главными геополити-

межу – не проводить військові акції проти Ірану і не давати це зробити Ізраїлю. Можна сказати, що ця лінія довела свою ефективність. Мабуть, сьогодні, слід чекати рішення від Вашингтону і Брюсселю певного пом'якшення санкцій. Таким чином, буде створено платформу для відновлення діалогу, а точніше, доволі жорсткого торгу у пошуках взаємоприйнятних компромісів на таких найважливіших треках як ядерний, сірійський і взагалі, близькосхідний.

Та головне полягає у тому, що свіжий вітер змін дозволяє сьогодні сподіватися на достатньо серйозні позитивні зміни як у самому іранському суспільстві, так і у масштабах усього Близькосхідного регіону. «Я сформую кабінет, який відновить сталий розвиток економіки, зміцнить істинні цінності у суспільства й налагодить відносини із зовнішнім світом», – пообіцяв новообраний іранський президент. Вкрай важливим є його заклик до повернення до відносин добросусідства і партнерства, яке забезпечить регіональну стабільність і дозволить приступити до нормалізації відносин між шиїтами та сунітами.

Отже, триумф на президентських виборах в Ірані Хасана Роухані дає надію на певне поліпшення міжнародних відносин та створює сприятливі перспективи для повернення Ірану до міжнародного співтовариства.

(Швед В. Результати президентських виборів в Ірані: наслідки для Сходу та й усього світу // Іслам в Україні (http://islam.in.ua/4/ukr/full_articles/7710/visibletype/1/index.html). – 2013. – 20.06).

Президент РФ Владимир Путин поздравил Хасана Роухани с избранием на пост президента. Путин подтвердил готовность к дальнейшему развитию взаимовыгодного сотрудничества с иранским народом в самых разнообразных областях, что позволит обеспечить региональную безопасность и международную стабильность. Власти США сообщили, что готовы к переговорам с новым руководителем Ирана по вопросам ядерной программы. Белый Дом поддержал стремление иранского народа к преобразованиям и реформам. Верховный представитель ЕС по политике безопасности и иностранным делам Кэтрин Эштон пожелала Роухани удачи в формировании правительства, а также пообещала сотрудничать с иранскими властями в целях скорейшего решения ядерной проблемы Ирана. Пан Ги Мун, генеральный секретарь ООН, тоже поздравил Роухани с победой. Он призвал нового президента проводить конструктивную политику при решении международных и региональных вопросов. Но далеко не все восторженно отнеслись к выбору иранского народа. К примеру, министр разведки Израиля Юваль

зидентській перемозі Роухані відіграли його тісні відносини із Алі Хаменеї – духовним лідером, «ракбором» Ісламської республіки Іран. (...)

(...) У чому ж полягає головна суть тих змін, що відбулися в Ірані? Яка їх глибинна основа? На наш погляд вона полягає у тому, що нинішні зміни президента Ірану, є, перш за все, намагання Верховного та вищого керівництва Ірану переформатувати існуючу систему в країні, яка в наслідок хаотичної, непослідовної, часом екстремістської політики попереднього президента Махмуда Ахмадінежада опинилась під загрозою свого політичного ослаблення внаслідок дії декількох зовнішніх та внутрішніх чинників – в першу чергу, міжнародних санкцій, політичного падіння рівня життя іранців. Як зазначає відомий російський сходознавець Шаміль Султанов, «іранський правлячий клас під керівництвом Алі Хаменеї знову довів свою державну мудрість і здатність консолідуватися у вирішальні політичні моменти, відкинувши у бік другорядні протиріччя». Іранське суспільство, віддавши свої голоси за Хасана Роухані, голосувало не проти Ісламської республіки, а за більш зваженого у словах та діях президента.

Роухані – це новий президент для принципово нового політичного етапу. Повинен проводити більш збалансовану зовнішньополітичну лінію по відношенню до США, вивести країну із зовнішньополітичної ізоляції і при цьому не здати принципові позиції з іранської ядерної програми. Країна також вкрай потребує економічних реформ, оскільки внаслідок економічних санкцій Заходу життєвий рівень населення коїться вниз. І, нарешті, Роухані повинен закріпити досягнутий Іраном статус регіональної супердержави, але при цьому «загладити» існуючі сьогодні загрози протиріччя і конфлікти, в першу чергу, з Арабським світом та з усією світовою спільнотою.

У понеділок 17 червня новообраний провів прес-конференцію, під час якої він відзначив, що його перемога знаменує нову еру, відкриває новий старт у відносинах із «світовими державами, включаючи Сполучені Штати».

Можна також стверджувати, що своїм висуванням на президента Ірану такої людини як Хасан Роухані та його успішним обранням, духовний лідер країни надіслав Сполученим Штатам Америки, американському президенту своєрідний символічний месидж – Іран, точніше рақбар готовий до певних компромісів із «великим сатаною», але, звичайно, до чітко окреслених обмежень. У принципі, це звичайно – перемога тієї лінії щодо Ірану, яку невпинно протягом майже 5 років здійснював Барак Обама – тиснути на Іран економічно, взяти його у лещата жорстокої економічної блокади, але не переходити червону

ческими конкурентами Ірану. Одним из первых принес поздравления и генеральный секретарь ООН Пан Ги Мун, выразив удовлетворение избранием президента-реформатора: «Есть надежда, что это означает поворотный пункт в решении проблемы иранского атома», – заявил он. В том же духе высказалась комиссар Евросоюза по иностранным делам Катрин Эштон: «Мы будем работать с тем президентом, который избран. Есть надежда, что Иран будет играть более конструктивную роль на Ближнем Востоке».

Естественно, не все страны мира были рады избранию на высший пост Исламской республики Хасана Рухани – в Сирии и Ливане это вызвало даже тревогу. Так, лидеры сирийских повстанцев призвали вновь избранного президента Ирана пересмотреть поддержку режима Башара Асада и «Хизбаллы». «Мы надеемся, что позиция Ирана по этому вопросу кардинально и очень скоро изменится», – заявил анонимный представитель сирийской вооруженной оппозиции.

В заявлении МИД Израиля, появившемся вчера поздно вечером, говорится: «Новый президент Ирана был выбран из списка, представленного аятоллой Хаменеи, – заявил пресс-секретарь израильского МИДа Игаль Пальмор. – «Те кандидаты, которые не соответствовали его экстремистской идеологии, были заранее отстранены. Именно Хаменеи, а не президент Ирана, определяет ядерную политику этой страны». «После выборов, как и до них, мы будем судить об Иране по его реальным действиям в отношении террора и ядерной программы. Иран должен уважать требование международного сообщества о прекращении ядерного вооружения и распространения террора по всему миру», – добавил он.

С этой позицией согласен министр по делам стратегического планирования Юваль Штайниц: «Избрание Рухани говорит пока только о стремлении иранского народа к переменам, но не о возможности самих перемен... Президент Рухани – самый умеренный среди всех кандидатов, но если рассмотреть его взгляды, как таковые, то они вовсе не покажутся умеренными». «Иранский народ хочет жить в согласии со всем миром, но в Иране пока все решает один человек – аятолла Хаменеи. Поэтому мы будем судить не по формальным результатам выборов, а по тем реальным переменам, которые будут происходить в Иране. Поживем – увидим», – сказал он, после чего добавил: – «Но мы считаем, что новый президент не изменит отношения Ирана к своим атомным проектам без оказания давления со стороны международного сообщества».

Премьер-министр Израиля Биньямин Нетаньяху так отреагировал на результаты вчерашних президентских выборов в Иране: «У нас нет

никаких иллюзий относительно изменения внешней политики Ирана после избрания нового президента этой страны. Мы не советуем также впадать в эйфорию лидерам других стран и ослаблять дипломатическое и экономические санкции против официального Тегерана». «Нельзя забывать, что политику Ирана, в том числе в области ядерного вооружения этой страны, по-прежнему определяет аятолла Хоменаи», – отметил премьер-министр Израиля.

(Йосеф Йак В Иране новый президент. Израиль не строит иллюзий // ISRAEL (<http://www.israel7.ru/News/News.aspx/160941#UgjJJZFDoc>). – 2013. – 16.06).

Президентом Исламской Республики Иран (ИРИ) избран 64-летний Хасан Роухани – реформатор, последовательный приверженец диалога, готовый на компромиссы с Западом во имя снятия с Ирана экономических санкций, но при соблюдении «национальных интересов». Роухани позиционирует себя как центрист-прагматик, что обеспечивает ему поддержку как либеральной, так и умеренной части иранской общности. Он также пользуется поддержкой иранского духовенства, о чем свидетельствует то, что его кандидатуру выдвинула влиятельная религиозно-политическая организация – **Общество борющегося духовенства**. Именно широкая поддержка в разных слоях иранского общества обеспечила Роухани более чем убедительную победу на состоявшихся в минувшую пятницу президентских выборах: за него отдали свои голоса более 50 проц. **пришедших к избирательным урнам иранцев**, в то время как его ближайшего соперника – **мэра Тегерана Мохаммада Багера Галибафа** – поддержали лишь 16 проц. проголосовавших.

Еще до голосования на выборах бывший секретарь Высшего совета национальной безопасности Хасан Роухани обещал исправить «испорченные за прошедшие восемь лет отношения Тегерана с остальным миром», «вернув этику в политику». Говоря о внешней политике в целом, Роухани призывает к «конструктивному взаимодействию» со всем миром, и именно так намерен решить существующие в Исламской Республике проблемы и добиваться развития своей страны.

После объявления результатов выборов многочисленные жители столицы и других крупных городов Исламской Республики вышли отпраздновать победу Хасана Роухани. Сам новый глава исполнительной власти Ирана обратился к народу посредством СМИ, поблагодарив всех за участие в выборах и за оказанную ему поддержку. «Прошедшие выборы были вашими выборами. Надеюсь, что оправдаю ваши надеж-

дент оприлюднив заяву, в якій назвав свою перемогу «новим шансом для тих, хто шанує демократію, співпрацю та відкритий діалог». Він подякував Богові за те, що «знову сонце розсудливості та поміркованості сяє над Іраном і посилає світові голос єдності й злагодженості цієї країни».

(Сірук М. «Новий шанс для тих, хто шанує демократію» // Газета ДЕНЬ (<http://www.day.kiev.ua/uk/article/svitovi-diskusiyi/noviy-shans-dlya-tih-hto-shanuie-demokratiyu>). – 2013. – 18.06).

14 червня цього року стало дійсно знаменним не лише для народу Ірану, а й для всієї світової спільноти. На президентських виборах в цій країні сенсаційну перемогу здобув Хасан Роухані. За нього вже у першому турі віддали свої голоси майже 50,7 % **виборців**. **Новий президент** Ісламської Республіки Іран Хасан Роухані народився 12 листопада 1948р. у місті Сархе. За національністю – перс. Закінчив медресе в м. Кум і юридичний факультет Тегеранського університету, у 1972 р. **отримав** ступінь доктора права в Університеті Глазго (Велика Британія). Займав провідні посади в командуванні Збройними Силами Ірану під час ірано-іракської війни (1980-1988 рр.), у 1980-2000 рр. – депутат парламенту, у 1989-2005 рр. – голова Вищої ради національної безпеки, глава делегації Ірану на переговорах із «шісткою» з іранської ядерної програми, з 1992 р. – глава Центру стратегічних досліджень Ірану, член Ради доцільності Ісламської Республіки Іран з 1991 р., член Вищої ради національної безпеки з 1989 р., член Ради експертів з 1999 р. Найближчий соратник аятолли Мусаві Хомейні – майбутнього засновника й ініціатора ісламської революції. Роухані є інсайдером режиму. На відміну від Хатамі, який ніколи не обіймав жодного урядового крісла, коли був вознесений у президенти, Роухані ніколи не виходив із влади або з оточення Хаменеї, – сказав агентству «Рейтор» іранський аналітик Міжнародної кризисної групи. Алі Ваез. – «До того ж він центристський політик, з унікальною здатністю наводити мости. Навряд чи він буде відштовхувати конкуруючі центри сили, які можуть заважати його реформам».

Хасана Роухані називають реформатором, але, скоріше за все, він – **центрист, який зміг об'єднати навколо себе найширші верстви іранського населення** – від прозахідних молодіжних груп, найбіднішого сільського населення й ультраконсервативного духовенства. Таким чином, новий президент Ірану став нібито символом нового об'єднання іранського соціуму. Хасан Роухані – яскравий представник вищої політичної еліти сучасного Ірану. Має сильну персональну підтримку у військовому істеблішменті країни. Провідну й вирішальну роль у пре-

О сирийском кризисе: «Кризис в Сирии должен быть разрешен голосами самих сирийцев. Мы озабочены возможной гражданской войной и иностранным вмешательством. Другие страны должны с уважением относиться к правительству до следующих выборов, когда свое мнение выскажет сам народ Сирии».

О новом национальном курсе: «Нам нужно быть честными, наши сердца должны быть открытыми... И нам нужно учиться на прошлых ошибках, чтобы спасти нашу страну».

(Елисеев С. Новый президент Ирана – Западу: давайте жить дружно! // Slon (<http://slon.ru/fast/world/novyyu-prezident-irana-zapadu-davayte-zhit-druzno-954716.xhtml>). – 2013. – 17.06).

Досить несподіваними виявились результати президентських виборів в Ірані, що відбулися минулої п'ятниці. На цих виборах у першому турі перемаг реформатор-центрист 65-річний Хасан Рухані, котрий набрав 50,7 відсотка голосів. До президентських виборів було допущено вісім кандидатів, серед яких переважно домінували консерватори. І ставлеником верховного лідера Ірану Хаменеї, який де-факто керує країною, вважався секретар Вищої ради національної безпеки 48-річний Саїд Джалілі. Однак буквально за декілька днів до голосування перемогу пророкували саме реформаторові Рухані. Цьому сприяла, як відзначають оглядачі, передусім, виборча кампанія реформатора-центриста під назвою «надія та розсудливість», у перебігу якої він намагався достукатись до традиційних консерваторів і налаштованих на реформи виборців. Крім того, з виборчих перегонів зійшов ще один представник реформаторського крила – экс-віце-президент Мохаммад Реза Ареф. Зрозуміло, це поліпшило шанси Рухані, оскільки реформатори перестали конкурувати між собою. Але, мабуть, чи не найповнішим чинником, який посприяв його перемозі, була підтримка двох колишніх президентів Хатамі й Рафсанджани, останнього, до речі, не допустили до виборів.

Під час своєї кампанії Рухані говорив про реформи, не загрожуючи верховному лідерові Ірану чи його інститутам, продуктом яких він є. Колишній секретар вищої ради національної безпеки обіцяв більше особистої свободи і навіть пообіцяв, що звільнить політв'язнів і заарештованих журналістів. Рухані обіцяє також поліпшити стан економіки, зменшити безробіття і як колишній переговорник з ядерних питань заявив, що послабить напруженість між Іраном і зовнішнім світом, знявши питання санкцій щодо Ірану через ядерну програму.

Одразу після проголошення результатів виборів новообраний прези-

ды и буду верным слугой своего народа», – заявил Роухани. Он также поблагодарил бывших президентов-реформаторов Али Акбара Хашеми-Рафсанджани (1989-1997) и Мохаммада Хатами (1997-2005), поддержавших его накануне выборов.(...)

(Реакция мировых держав на выборы в Иране // ИТАР-ТАСС (<http://www.itar-tass.com/c1/772939.html>). – 2013. – 16.06).

По данным МВД республики, явка на выборах составила почти 72,7 %. Таким образом, из 50 млн иранцев, обладающих правом голоса, в выборах приняли участие почти 37 млн человек. При этом за Рухани проголосовали 50,6 % избирателей, что позволило ему преодолеть 50-й барьер с первой попытки и, соответственно, избежать второго тура выборов. Его главный соперник, Мохаммед Багер Галибаф, занял второе место.

До своего избрания 64-летний Хасан Рухани занимал множество высоких должностей в правительстве страны: директора Центра стратегических исследований при Совете целесообразности, секретаря в Высшем совете национальной безопасности, советника президента по вопросам безопасности, вице-спикера парламента, а также переговорщика с «шестеркой» по ядерной программе с 2003 по 2005 годы (тогда Тегеран согласился приостановить обогащение урана). Однако его победу гарантировали вовсе не достижения на политическом поприще, но его предвыборные обещания.

Так, за несколько дней до дня голосования Рухани стал говорить о возобновлении диалога по ядерной программе с Западом. При этом он подчеркивал, что отстают право Ирана на ядерную деятельность, равно как и добиться отмены санкций, помогут европейские лидеры, которые, в случае чего, еще и помогут предотвратить агрессию со стороны США. Кроме того, он пообещал освободить политзаключенных, смягчить цензуру, а также поднял вопрос о месте женщин в обществе. При этом политик раскритиковал работу спецслужб, введенных его предшественником, которые контролировали соблюдение правил жесткого «дресс-кода» женщинами.

Приоритетной проблемой, которую предстоит решить Рухани, конечно, остается нормализация отношений с Западом, которая позволит добиться отмены ранее упомянутых экономических санкций и, соответственно, улучшить экономическую ситуацию в стране. Но, несмотря на все свои обещания, выборный президент Ирана занимает подчиненное положение по отношению к Духовному лидеру Ирана, а тот вовсе не спешит решать конфликт с мировым сообществом, выполняя требования последнего. Вместе с тем, аятолла Хаменеи не может путешествовать за границу, что дает Рухани некоторое пространство для

маневров, что особенно важно, учитывая его намерение смягчить воинственную риторику, которой придерживался Ахмадинежад. И хотя Западу не стоит ожидать со стороны новоизбранного президента никаких фундаментальных уступок, перспектива со временем наладить мирный диалог с Тегераном уже не столь туманна.

(Михайлов Ю. Выборы в Иране. Аятолла победил? // Избранное для всех (http://world.lb.ua/news/2013/06/17/207053_vibori_irane_ayatolla_pobedil.html). – 2013. – 17.06).

Перемога на президентських виборах в Ірані Хасана Роухані поставила багатьох політиків на Заході в складну ситуацію. Його не готові ні критикувати, ні підтримувати. З одного боку, і в США, і в Європі оголошувати результати будь-яких виборів в Ірані вважається правилом хорошого тону. З іншого боку, Роухані користується репутацією реформатора і людини, здатної якщо не поліпшити відносини із Заходом, які розпалися вкрай, то принаймні не довести їх до стану війни, в чому дорікали його попередника – Махмуда Ахмадинежада. Показово, що першим на новину про перемогу Роухані відгукнувся прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньяху. У неділю він закликав не пом'якшувати санкції щодо Ірану. Він немов побоювався, що сама особистість нового правителя країни може спонукати Захід зробити якийсь жест йому назустріч, не отримавши нічого натомість.

Вибори в Ірані у будь-якого, хто стежив за ними не з-за кордону, залишать однозначне враження: у цій країні дійсно є демократія, нехай і досить незвичайна. Так, є диктат держави над особистим життям громадян. Так, є рахбар – духовний лідер Ірану аятолла Хаменеї, який, по суті, має право не допустити будь-якого кандидата до участі у виборах. Цього разу, до речі, він розпорядився своїм правом достатньо мудро, знявши всіх кандидатів, чиє протистояння могло викликати масові акції протесту. Але зате є й самі вибори, а ті, хто на них допущений, ведуть справжню передвиборну боротьбу, в якій не можна перемогти тільки за рахунок «адмінресурсу». Це і підтвердив результат іранського голосування.

Роухані, відомого на батьківщині як помірного шіїтського богослова і прихильника реформ, а на Заході – як вельми конструктивно налаштованого парламентаря з іранської ядерної програми, підтримали понад 50 % виборців.

Всупереч очікуванням президент Ірану став відомий вже в першому турі. За офіційними даними, явка була досить високою. За спостереженнями кореспондента «НИ», це цілком відповідає дійсності. Біля тегеранських мечетей, де проходило голосування, шикувалися досить значні черги з охо-

чих проголосувати. Причому переважна більшість виборців, з якими вдалося поговорити, готові були підтримати саме Роухані, а не Саїда Джалілі, симпатії до якого висловлював сам аятола Хаменеї.

Тепер від нового іранського президента чекають зовнішньополітичних заяв. Власне, поки про зовнішню політику Роухані висловлювався надзвичайно обережно, дозволяючи собі хіба що загальні слова про необхідність нормалізувати відносини з міжнародним співтовариством. Поки що таких заяв немає, обраний серцем іранський президент залишається для всього іншого світу «темною конячкою».

(Алієв Расім Іран обрав нового президента в першому турі... Захід розгублений // Новые известия (http://pravoslavnews.com.ua/massmedia/iran_obrav_novogo_prezydenta/). – 2013. – 17.06).

Сегодня новый президент Ирана Хасан Роухани или, как его уже успели окрестить, «шейх надежды» дал первую пресс-конференцию в качестве главы государства. Как и ожидалось, риторика его высказываний оказалась прямо противоположна ахмадинежадовой, хотя смысл остался более-менее тем же: отказываться от ядерной программы Иран не собирается, будет ограничено обогащать уран и будет настаивать на невмешательстве Запада в Сирийскую войну. Но главное, Роухани считает, что с США и Евросоюзом надо договариваться. Первая задача для Роухани – вывести страну из экономического кризиса, а для этого нужно не только либерализовать внутреннюю политику, но добиться отмены санкций.

Об иранской ядерной программе: «Она полностью прозрачна, однако мы готовы продемонстрировать еще большую прозрачность и таким образом ясно дать понять всему миру, что шаги, предпринимаемые Исламской Республикой Иран, полностью соответствуют рамкам международных договоренностей».

О возможности прямого диалога между США и Ираном: «Надо понимать, что существуют определенные условия, при которых может состояться диалог, в первую очередь – это невмешательство во внутренние дела Исламской Республики Иран. Второе – это признание Соединенными Штатами права Тегерана на обладание мирным атомом. При соблюдении этих условий может быть создана благоприятная почва для возможного диалога».

О том, как надо договариваться с «ядерным клубом» и МАГАТЭ: «Что касается урегулирования иранской ядерной программы и переговоров с «шестеркой», то могу сказать, что переговорный процесс претерпит изменения в лучшую сторону, а именно: станет более динамичным. Уверен, что решить этот вопрос можно исключительно посредством переговоров, а не санкций, которые приняты в отношении Исламской Республики».